

**RESİM-İŞ EĞİTİMİ DERSLERİNİN MÜZİK EŞLİĞİNDE YAPILMASININ
ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARINA ETKİLERİ**

Gülşah EŞBULAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Özlem KESER

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Kasım 2003**

**Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphane**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Gülşah EŞBULAN'ın, " Resim-İş Eğitimi Derslerinin Müzik Eşliğinde Yapılmasının Öğrenci Çalışmalarına Etkileri" başlıklı tezi 14/11/2003 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	:Yrd.Doç. Özlem KESER	
Üye	:Yrd.Doç. Şemsettin EDEER	
Üye	: Yrd.Doç.Dr. Ayşen NAMLU	

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

RESİM-İŞ EĞİTİMİ DERSLERİNİN MÜZİK EŞLİĞİNDE YAPILMASININ YARATICILIĞA ETKİLERİ

Gülşah EŞBULAN

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kasım 2003
Danışman: Yrd. Doç. Özlem KESER

Özellikle bir yöntem olarak müzik dinletilerek işlenen resim-iş derslerinin öğrenci çalışmalarını nasıl etkilediği üzerinde durulan bu araştırma, resim-iş eğitimi derslerinde kullanılan yöntemlerin etkilerine yönelik sorunları ortaya koyma amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen problemi irdeleyen beş ayrı alt amaç belirlenmiştir. Bunlar: Resim-iş derslerinde müziğin çizgi kullanımını nasıl etkilediği, resim-iş derslerinde müziğin renk kullanımını nasıl etkilediği, resim-iş derslerinde müziğin oran-orantıyı nasıl etkilediği, resim-iş derslerinde müziğin leke kullanımını nasıl etkilediği, resim-iş derslerinde müziğin doku kullanımını nasıl etkilediğini kapsamaktadır.

Araştırma verilerinin elde edilmesinde, deneme modeli kullanılmıştır. Dersler sırasında müzik dinletilerek ve müzik dinletilmeden olmak üzere iki çeşit deneme yapılmıştır. Denemeler belirlenen üç ayrı öğretim görevlisi tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmanın son kısmında uygulamalara yönelik önerilerde, bu sonuçlar sunulmuştur.

ABSTRACT

Particularly; this research -which considers how art lessons, processed together with music, affects the works of the students as a technique- was prepared in order to establish the problems about the effects of the techniques that are used in art lessons. In this way, five different sub topics were determined for examining these problems. These are: how music affects line using in art lessons, how music affects colour using in art lessons, how music affects proportion and symmetry in art lessons, how music affects stain using in art lessons, how music affects tissue using in art lessons.

Testing model was used in getting the datum of the research. During the lessons, two kinds of testing method were applied: by using and not using music. These experiments were examined by three different lecturers. The results of this research were given in the last part of the thesis, which considers suggestions about the tests.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

.....'ın

.....

.....

..... başlıklı tezi

.....

tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca,
Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Sanat eğitiminin önemi çağdaş eğitim anlayışı içerisinde giderek yaygınlaşmaktadır. Dünya açısından oldukça yaygın olan sanat ve eğitimi Türkiye koşullarında kendini henüz göstermeye başlamıştır. Bireylere sanatı temelden tanıtacak unsur resim-iş dersleridir. Özellikle bu alanda ki araştırmaların azlığı bu dersi ve sanat anlayışını olumsuz yönde etkilemektedir. Resim-iş derslerinde en büyük eksiklik olan yaratıcılık arayışı giderek azaltılmaktadır. Resim-iş derslerindeki yaratıcılığı arttırmanın bir yolu olan müzik bu dersteki verimliliği büyük ölçüde etkilemektedir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmaya girişilmiştir.

Araştırmamın tamamlanmasında beni yönlendiren yol gösteren danışmanım Yrd.Doç. Özlem KESER'e ve sınıflarında çalışmama müsaade eden sınıf öğretmeni arkadaşlarıma, desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem.....	2
1.2 Amaç.....	5
1.3 Önem.....	5
1.4 Varsayımlar.....	5
1.5 Sınırlılıklar.....	5
2.SANAT EĞİTİMİ.....	6
2.1 Plastik sanatlar eğitimi	8
2.2 Yaratıcılık	9
2.2.1 Yaratıcılığı etkileyen faktörler.....	9
2.2.2 Yaratıcılık ve sanat	10
2.2.3 Yaratıcılık ve eğitim	11
2.2.4 Duyu.....	17
2.2.5 Algı	19
2.2.5.1 Algıyı etkileyen etmenler	21
2.2.5.2 Çocukta görsel algı	22
2.2.6 İmge	23
4. YARATICI ÇALIŞMALARIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	26
5. MÜZİĞİN RESİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	30
5.1 Müziğin gücü	34
5.2 Anne karnında müzik	36
5.3 Müzik eğitimi ve düşünebilme yeteneği	38

5.4 Müziğin sistem üzerine genel etkileri	40
5.5 Müzikbilim	43
5.6 Müziksel iletişim	46
6. RESİM-İŞ DERSLERİNDE MÜZİĞİN YARATICILIĞA ETKİSİ	47
6.1 İlköğretimde Resim-İş Dersleri.....	47
7.YÖNTEM.....	50
7.1 Araştırmanın Modeli.....	50
7.2 Evren ve Örneklem.....	50
7.3 Verilerin Toplanması.....	51
7.4 Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	52
8. BULGULAR ve YORUM	54
8.1 Resim-iş derslerini müzik eşliğinde işleyen ve işlemeyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinin değerlendirilmesi.....	54
8.1.1 Müzik eşliğinde ders işleyen ve işlemeyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinin, kompozisyon kuralları açısından değerlendirilmesi.....	56
8.1.1.1 Çizgi.....	58
8.1.1.2 Doku.....	59
8.1.1.3 Leke.....	60
8.1.1.4 Renk.....	61
8.1.1.5 Oran- Orantı.....	62
9. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	65
9.1 Sonuç.....	65
9.3 Öneriler.....	69
EKLER.....	71
KAYNAKÇA.....	72

RESİMLER LİSTESİ

Resim I : Black and Violet 1923

Resim II : 1923; 140 x 201 cm; Solomon R. Guggenheim Museum, New York

Resim III : 1923; 105 x 98cm; Centre Georges Pompidou, Paris

Resim IV : Jacob Weder, Bach'ın majör 3.Orkestra Sütinden Girgüe,1980-1981 Nazan İpşiroğlu, Resimde Müziğin etkisi,Remzi Kitabevi,İst,1994, s.81

Resim 1: 4. sınıf. 9 yaş. Müzik eşliğinde uygulanmış (35X25) Tamer AVCI

Resim 2: 4.sınıf. 9 yaş Müziksiz uygulanmış (35X25) Merve şEKER

Resim 3: 5.sınıf. 10 yaş. Müzik eşliğinde uygulanmış (35X25) Havva DÜLDÜL

Resim 4 : 5.sınıf. 10 yaş Müziksiz uygulanmış (35X25) Mürvet AYTEKİN

Resim 5: 5. sınıf. 10 yaş. Müzik eşliğinde uygulanmış (35X25) Hasan YÜCE

Resim 6: 5. sınıf. 10 yaş Müziksiz uygulanmış (35X25) Seda DEMİR TÖRE

1.GİRİŞ

Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.

M. Kemal ATATÜRK

Sanat yüzyıllardır insanların kendilerini ifade etmesine olanak sağlamıştır. İlkel insanın kendini doğa koşullarından korumak ve güç kazanmak amacıyla çeşitli ayinler düzenlemesiyle başlamış ve ilk sanat olarak kabul edilen dans ortaya çıkmıştır. Dansla birlikte ritim ve müzik ortaya çıkar. Resim ise insanların iletişim kurma çabaları ve yine doğa koşullarına karşı kendilerini korumaları sonucu ortaya çıkmıştır. Sonuçta insan içten gelen sezgisel bir güçle sanata ihtiyaç duymuş ve bir daha ayırlanamamıştır. Günümüzde ise insanlar sanatın gücünü ihtiyaçlarını karşılamak ve kendilerini geliştirmek amacıyla kullanmaya başlamışlardır. İnsan yaşamında sanata olan ihtiyaç daha da artmış ve her alana yayılmıştır. Zamanla insanlar değişip geliştikçe sanatta değişir, gelişir ve sanatın değişik yönleri keşfedilmeye başlamıştır. Bu da sanatın günden güne değer kazanmasına neden olmuştur. Sanatların değişmesini ve gelişmesini etkileyen en önemli sebeplerinden birisi aralarında işbirliği yapmaya başlamalarıdır. Bu da dünyadaki teknolojik gelişme ve yenilenme sürecinin bir sonucudur. Yeni sanat türlerinin gelişmesiyle birbirleri içinde kullanılmaya ve birbirlerini etkilemeye başlamışlardır. Müziğin baleyi ve operayı, edebiyatın tiyatro ve sinemayı vb. etkilemesi ve gelişmesine yardımcı olması gibi.

Sanatlar arasında diğerlerinden farklı olarak müzik, direkt duyulara hitap etmektedir, soyuttur ve tınılarla hareket eder. Müzik maddeden arınmış tek sanattır. Müziğin dili, yeni sanatların doğmasına ve eski sanatların kendilerini yenilemelerine neden olmuştur. Örneğin müziksiz bir bale veya opera düşünemez. Son dönemlerde kendisini müzikle yenilemeye

çalışan sanatların başında resim sanatı gelir. Resim duyguların dışarı aktarımıdır, ama bu aktarım oldukça zorlayıcı bir evredir. Birey bu aktarım sırasında duygularını rahatça açığa çıkarabilecek bir desteğe ihtiyaç duyar. Müzik direkt olarak insan ruhuna hitap ettiği için bireyin duygularını açığa çıkarmasına yardımcı olabilir. Müzikteki titreşimlerin insanlar üzerindeki etkileri incelendiğinde şaşırtıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Müziksel titreşimler doğrudan duyulara ve ruha etki etmesi insan ruhundaki yaratıcılığı rahatça ortaya çıkarabilir. Bu nedenle resim eğitiminin temeli sayılan resim-iş derslerinde müziğe olan ihtiyaç fark edilmelidir.

1.1 Problem

Resim-iş derslerinde, resim eğitimi estetik bir arayış ve güzel biçimler yaratmanın dışında bireyin duyu, algı ve yaratıcılığını geliştirmeyi amaçlar. Yaratıcılık, sezgi gücünü kullanabilmektir.

Sanatta yaratıcılık, Conrad'a göre şöyle tanımlanmıştır: "Kavram, duyu ve imgelemi içine alan yaratıcı arama, araştırma ve bulma sürecine, algıdan doğmuş duyum ve duygularla çağrışmış etkili bir mecazın doğuş sürecine başlangıç olması" (İpşiroğlu, 1994, s., 20, 22). Kişisel ve duygusal büyüme anlatmak istediklerini bulma konusunda çocuklara yardımcı olur. Çocukları cesaretlendirecek sınıf ortamları hazırlandığında rahatlamalarına olanak sağlanabilir. Yaratıcı ve anlamlı etkinlikler, çocukların kendilerini gerçekleştirmelerine ve yavaş yavaş kendilerini açığa vurmalarına yardımcı olur. Çocukların genel okul yaşamına katkıda bulunulur. Yaratıcı çalışma, sadece büyümenin duygusal gelişimi ile ilişkili değildir. Yaratma işlemi, hem duyguyu hem de düşünceyi içerir. Kendi deneyimlerini çizen ve boyayan çocuk, duyu ve düşünce aktarımında zorlanmaktadır. Yaratıcılığı ortaya çıkarabilen birey, psiko-sosyal açıdan gelişir, kişiliğini bulur ve kendine güveni artar. Bu nedenle, küçük yaşlardan itibaren çocuklara yaratıcılıklarını

ortaya çıkaracak uygun ortamlarda resim yaptırılmalıdır. Yaratıcılık sadece sanat eğitimi ve öğretimine ilişkin etkinliklerde rol oynayan bir yeti değildir. İnsan yaşamının tüm yönlerinde yer alan temel bir niteliktir, yaşantısında uygun ortamı bulan bireyin yaratıcılığının engellenmesine bir sebep yoktur.

Yaşam boyu kullanılabilecek yaratıcılık yetisinin keşfedilip geliştirilebileceği en temel alan resim-iş dersleridir. Resim-iş derslerinde yaratıcılığı etkileyen çeşitli etmenler vardır. Bunlar:

1. Öğrenci yaşı ve cinsiyeti.
2. Sınıftaki öğrenci sayısı.
3. Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi.
4. Araç, gereç ve donanım.
5. Yiyecek, içecek, giyim.
6. Öğrencinin bilgisi.
7. Öğrencinin psiko-sosyal durumu.
8. Öğrencinin fizyolojik durumu.

Her öğrencinin olanak, yaşantı ve bilgisi birbirinden farklıdır. Yaşantı ve olanakları değiştirmek mümkün olmadığı gibi, bilgi ve becerileri geliştirmekte bunlara bağlıdır. (Sağlam Ş.1993 s.34)Bilgi ve becerilerin öğrenciye daha etkili bir biçimde aktarılması için sınıf ortamının uygun ve rahat olması gereklidir. Ayrıca sınıf içerisinde öğrencinin eğitim ve öğretimine katkıda bulunabilecek aktiviteler düzenlenmelidir. Sınıf içerisindeki etkiler yaratıcılığı ve verimliliği büyük oranda etkiler.

Resimsel yaratıcılık doğrudan doğruya insan ruhundan gelir. Sınıf ortamında ise doğrudan öğrencinin ruhuna ulaşmak gerekir ki, bunda da müziğin büyük bir desteği olabilir. Müziksel tınılar doğrudan ruha ulaşır ve insan ruhundaki duyguların resimsel öğelerle daha rahat dışarıya

aktarımını sağlar. Müziğin kendini seslerle, resmin ise renk ve çizgilerle yansıttığı zaten bilinmektedir. Aralarındaki fark ise müziğin zamana, resmin mekana ihtiyacı olmasıdır. Müziğin ortaya çıkış zamanı, resmin ortaya çıkış mekanında olduğunda ne büyük bir güzelliğin ortaya çıkacağını düşünebilirsiniz. Müzik havanın titreşimlerini, resimse ışığın titreşimlerini kullanır. Resim maddesel bir sanattır ve özgürlüğe kavuşması için maddeden arınmış tek sanat olan müziğe ihtiyacı vardır. Bu nedenle resim-iş derslerinin daha verimli olması ve öğrencilerin yaratıcılıklarını daha rahat ortaya çıkarmalarına yardımcı olabilmek için, resim-iş dersleri müzik eşliğinde işlenmelidir. Fakat dinletilen müziğin tarzı da çok önemlidir. Dinlenen müzik parçasının uyandıracakları etkiler öğrencileri yanlış yönlendirebileceği için dikkatle seçilmelidir. Günümüzde toplumumuz müzik kimliğini tam olarak bulamamıştır. Popüler ve arabesk müzik türleri topluma daha kolay ulaşabildiği için yoğun bir ilgi görmektedir. Bu da toplumu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tez de resim-iş derslerinin müzik eşliğinde yapılmasının resimsel açıdan faydaları araştırılacaktır.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın genel amacı resim-iş derslerinde müzik dinletilmesinin öğrencilerin resimlerine nasıl yansıdığına belirlenmesidir. Bu amaca bağlantılı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Alt Amaçlar:

- Müzik öğrencilerin resimlerinde çizgi kullanımını nasıl etkiler ?
- Müzik öğrenci resimlerinde renk kullanımını nasıl etkiler ?
- Müzik öğrenci resimlerinde oran-orantıyı nasıl etkiler ?
- Müzik öğrenci resimlerinde doku kullanımını nasıl etkiler ?
- Müzik öğrenci resimlerinde leke kullanımını nasıl etkiler ?

1.3Önem

Bu çalışma resim-iş eğitimi öğretmenlerinin uyguladıkları eğitim içerisinde, plastik sanatlar eğitiminin olanaklarından ne derece faydalandıklarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca plastik sanatlar eğitiminin diğer sanatlar tarafından desteklenmesi ve bu alandaki eğitimcilerin bunun önemini kavrayabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

1.4Varsayımlar

Çalışmaya katılacak bütün öğrencilerin istekli olacağı ve müziği istekle dinleyerek çalışma yapacakları varsayılmıştır. Ayrıca katılan bütün öğrencilerin eğitim için hazır bulunuşluk düzeyinin uygun olduğu varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı Eskişehir Merkez Türkmentokat İlköğretim Okulu öğrencileri ile sınırlandırılmıştır, ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin birbirlerine oranla değişik sonuçlar verebileceğinden ortaya çıkan çalışmalar sınıf ve yaş seviyelerine göre değerlendirilecektir. Araştırmanın yapılacağı okul bir köy okulu olmasının yanı sıra, taşımali eğitim kapsamındadır. Okul ve çevre koşulları göz önünde bulundurulacaktır.

2. SANAT EĞİTİMİ

Eğitim, kişinin davranışlarında, kendi yaşantıları yolu ile istedik ve bir dereceye kadar kalıcı değişimler meydana getirme sürecidir. Amaçlanan ürün sonucunda oluşan tutarlı davranışlar bütününe oluşturduğu başarı, bireyin davranışsal olarak, sistemin de ürün olarak bekledikleri ölçülmeye çalışıldığında beklentileri çakıştıracak olan neler olmalıdır? Bu etkileşimin öğrencinin sürece katılma derecesinden başlayıp, toplumsal sanat eğitimi beklentisine kadar uzanan uçsuz bucaksız gibi görünen konunun öğretim programı ve bunun uygulayıcılarının yaklaşımları tutarlılık içinde olmalıdır (Kırıçoğlu, 1991,s.,81-83).

İnsanın kendine özgü farklılığı ve bireyselliği ile çelişen tüm öğrencileri kapsayan program hazırlanmaktadır. Toplum içerisindeki farklı akademik alanlardan etkilenmesiyle yeni eğitim alanları ortaya çıkarmıştır. Sanat eğitimi, plastik sanatlar eğitimi, müzik eğitimi vb. bu eğitimcilerin ortak bir alanda uyuşmasını sağlar.

Eğitimin temel bir alanı olarak sanat eğitimi, insan gereksinimlerine dayanır. İnsan farkında olmasa da hayatın her alanında sanat eğitimine ihtiyacı vardır. Bireyin kendi kişiliğini bulmasında psikolojik yardımları çok büyüktür. Bu nedenle eğitim alanlarında da kullanılmaya başlamıştır. Sanat eğitimi kendi amaçlarına dayalı bir öğretim alanı olduğu gibi, çocuğun yaratıcılığını geliştiren, çocuğa kendini ifade etme ve çevresini tanıma olanağı veren etkili bir eğitim aracıdır. Resim-İş derslerinin, sanat eğitim biliminin ışığında, çağın gereksinimlerine koşut olarak düzenlenmesi bekleni (Kırıçoğlu, 1991,s.,93-94).

Sanat eğitimi, eğitim ve sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta biraraya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme, üründen tat alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise sanatsal

bilgi ve deneyimin çocuğa, gence, yetişkine belirli bir düzen içinde, kazandırdığı bir disiplin alanı olur. Burada artık sanat, ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır (Kırışoğlu, 1991, s., 103-104).

Sanat Eğitimi denildiğinde öncelikle aklımıza gelen okullardaki resim-iş dersleridir. Sanat eğitimi, bireyin sanatın değişik alanlarındaki, ilgi ve yetenekleri göz önünde tutularak, yaratıcılıklarını geliştirmek için uygulanan eğitim öğretim çabalarının bütünüdür. Sanat eğitimi genel eğitimin içinde zorunlu olarak bulunması gereken bir özel eğitim alanıdır. Fakat ülkemizde programlar açısından, sanat eğitiminin yeterli olmadığı görülür. Resim derslerinin yanında bulunan iş-teknik dersleri ve ev ekonomisi dersleriyle amaçlananların dışında bir yol izlemektedir. Sanat Eğitimi kavramı da henüz tam yerine oturtulmamıştır ve neredeyse yardımcı ders niteliğinde görülmektedir. Oysa sanat bireyin yaşamındaki her evrede yer almaktadır. Çok daha önemli görülen Matematik, Türkçe gibi derslerin bile sanat eğitimi dersiyle desteklendiğinde daha başarılı olduğu görülmektedir. Önemli görülen bu dersler her öğrenciye ulaşamaz ve çok az sayıda öğrenci yaşamında aktif bir şekilde bu bilgileri kullanır. Fakat sanat eğitimi yaşamın her safhasında başarılı yada başarısız her öğrencinin karşısına çıkacaktır. İnsan ruhunun nedeni anlaşılmasız bir şekilde sanata ihtiyacı vardır. Sanattaki estetik duygusu insana büyük bir rahatlama ve haz verir. Birey sanattan uzak kaldığı zaman farkında olmadan hırçınlaşır, çevresine ve kendine zarar vermeye başlar. Sanat eseri izlemek ve sanat eseri üretmek bireye sakinlik mutluluk kazandırır. Eğitim alanında kullanıldığında öğretilen bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Dünyada kabullenilen ve uygulanan bu gerçek henüz ülkemizde yaygınlaşmamıştır.

Öncelikle eğitim bir bütün olarak ele alınmalıdır. Genel eğitimin içinde zorunlu olarak yer alması gereken sanat eğitimi, plastik sanatlar, müzik, yazın, sahne ve gösteri sanatlarını içine almalıdır. Ancak ülkemizde sanat eğitiminin bu biçimde yer almadığını biliyoruz. Olaya böyle bakmamıza karşın sanat eğitimi kavramıyla bizim öncelikle anlatmak istediğimiz, plastik sanatlara ilişkin bir eğitim olacaktır. Diğer sanat alanlarında çalışan eğitimcilerin de sanat eğitimini kendi alanları içinde incelemeleri, programlar, yöntem ve teknikler geliştirmeleri gerekmektedir. Bu tür bir çaba, plastik sanat alanında yapılan eğitime de katkılar sağlaması beklenmektedir.

2.1 Plastik Sanatlar Eğitimi

Resim ve heykel sanatları genel olarak plastik sanatlar olarak tanımlanır. başka bir anlamla plastik öğelerin eğitim sürecinde kullanılmasına plastik sanatlar denir. Plastik öğeler çizgi, renk, koyu-açık, biçim, armoni, denge, ritim, leke, doku, kompozisyon , mekan vb. dir. Nasıl bir müzisyen bestesini geliştirirken uygun sesleri ve enstrümanı seçiyorsa, ressamda uygun plastik öğeleri seçerek sanatını ortaya koyar. Fakat unutulmamalıdır ki hiçbir sanat eseri tesadüfen oluşmaz. İşte bu plastik öğelerin eğitim alanındaki sürecine plastik sanatlar eğitimi denilmektedir.

Eğitilmiş insan her yönüyle gelişmiş bir kişilik ve toplumsal sorumluluk bilincine ulaşmış insan olabilmektir. Hızla değişen dünyanın dinamik yapısına ayak uydurabilmek ancak yaratıcı güçlerle donanmış bir kişilik geliştirmekle olasıdır. Doğuştan yaratıcı güçlere sahip bireyin , bu gücünün ortaya çıkarılması yollarından biri de insanın "estetik eğitimi" yani sanat yoluyla eğitimidir. Bu anlamda , kişilik eğitimi sanat eğitiminin amaçlarından biri olmaktadır (Gençaydın, 1993, s.2).

2.2 Yaratıcılık

Yaratıcılığı en basit şekliyle tanımlayacak olursak; bireyin duygu ve düşüncelerini belli araç ve gereçler yardımıyla dışarıya aktarılmasıdır. Yaratıcılık sadece bir aktarım değil, bir üretim ve doğum sürecidir. Birey yaratma süreci içindeyken kendi içine döner, farkında olarak ya da farkında olmadan ruhunun derinlerindeki gizemleri ortaya çıkarır, kişiliği bulur ve kendine güvenini kazanır. Yaratıcılık, eğitim sürecinde kullanıldığında bireyin gelişimine büyük ölçüde faydalar sağlayacaktır. Yaratıcı ve anlamlı etkinlikler, çocukların kendilerini geliştirmelerine ve kendilerini açığa vurmalarına olanak sağlayacaktır. Yaratma eylemi, hem duyguyu hem düşünceyi içerir, kişinin içindeki duyuların dışarıya çıkışıdır. Resim imgelerle düşünmeyi sağlar. Bunu daha iyi anlamak için duyu, duyum, imge ve algıyı anlamak gerekir.

2.2.1 Yaratıcılığı etkileyen faktörler

Coon'dan aktarımla (1983, s.34. 36) yaratıcılığı etkileyen faktörler şunlardır:

a) Duygusal engeller: Utangaçlık, aptal yerine koyulma korkusu, yanlış yapma korkusu, belirsizliklere karşı hoşgörü yetersizliği ve aşırı özeleştiri bu gruba girer.

b) Kültürel engeller: Toplumsal değerler bir kültürden diğerine değişmektedir. Bazıları yaratıcılığı desteklediği gibi bazıları da engellemektedir. Hayal etmenin boşa harcanan zaman olarak kabul edilmesi, çok oyunun sadece çocuklar için olduğunun düşünülmesi, ... Kültürel engellere örnek olabilir.

c) Öğrenilen engeller: Eşyaların kullanımı (fonksiyonel kalıplaşma), anlamların verilmesi, ihtimallerin beklenilmesi ve kutsallaşmış tabularla ilgili gelenek engellerini kapsamaktadır.

d) Algılama engelleri: Adetler, problemlerin önemli olan öğelerini tanımada başarısızlığa yol açabilir. Bunlara aşağıdaki engel de eklenebilir.

e) Yüklü program engelleri: Kalıplaşmış konular yığını olan ve belli süre içinde tamamlanılması gereken eğitim programları da yaratıcılığa engel olabilmektedir...

2.2.2 Yaratıcılık ve sanat

Yaratıcılık, yüzyıllar boyu olağanüstü insanlara özgü bir özellik olarak kabul edilmiş ve en çok güzel sanatlar alanında kullanılmıştır. Dahi ile deli arasında kıl payı bir ayırım olduğu gibi bilim dışı görüşler de yakın zamana kadar kabul edilmiştir. İnci San'a göre yaratıcılık, "Sanatsal alanda baş yapıtların ortaya çıkmasına neden olan süreçler bütünü ve ayrıca bir tutum ve davranış biçimidir" (San, 1977, s., 26).

Baltacıoğlu'nun, sanatta yaratıcılık konusundaki şu sözleri ilginçtir: "... Sanat bir yaratıcı değil, bir uyandırıcı, bir coşturucudur. Estetik duygu insanda varolan ancak bilinçaltında kalan şehvet duygusu gibi biyo- psikolojik ya da sosyo-psikolojik duyguların uyanması, bilinç üstüne çıkmasıyla meydana geliyor. Böyle olunca her sanat eseri değer kuramında sıraladığımız, duygulardan birini aşıl原因an değil, bilinçaltında yaşayan türlü duyguları canlandıran, bilinç üstüne çıkartan bir teknik demektir."

Düşünmek, yaratıcı düşünme için bir ihtiyaçtır. Sanat ile yaratıcılığı güçlü bir şekilde birleştiren şey akıldır Sanat; güzellik, mükemmellik, uyum ve düzen yaratır. Hayallerden doğan, ulaşılmaz olan, ilk bakışta görülmez olan şeyleri bize görünür kılar.

2.2.3 Yaratıcılık ve eğitim

Eğitim düzeyi arttıkça, yaratıcılık düzeyi de artmaktadır. Ancak ilerideki bir eğitim, bireyin yaratıcılık açısından başarı çizgisini düşürebilmektedir. Bu da bireyi yaratıcılıktan uzaklaştırarak taklitçi ve ezberci bir eğitime yönlendirmektedir. Dönüm noktası orta öğretim ve lise sırasında gözlenmektedir. Ergenlik dönemine girmiş olan öğrencinin yaratıcı düşünce bilincini kavraması için sanat eğitimi derslerine ihtiyacı vardır.

Okul; aklın ve mantığın gücünü ortaya çıkararak bilinmeyen ve özgün olanı göstermektedir. Yeni ve farklı düşünceler ortaya konulmalı ki yaratıcı düşünce kısırlaşmasın. Üstelik Sungur'a göre bu durum "... eğitim programları ve eğitim araçları ile pekiştirerek sol beyni bir aygıt dönüştürmektedir..." Ona göre fazla eğitilmiş insanlar daha az yaratıcı olurlar. Yaşamları boyunca yanılma ve başarısızlığın tehlikelerini öğrenirler. Farklı ve değişik olandan korkar, uzak dururlar. Bilgiyle dolu beyinlerine rağmen bu bilgileri kullanabilecekleri bir alan, yaratabilecekleri bir ürünleri yoktur (Sungur, 1997, s.,182).

Çocuğun yaratıcı düşünceyi üretebilmesi için dış uyarılara açık olması gerekmektedir. Hayal gücü ve iç tepkilerinin de bilincinde olması gerekir. Her çocuk hayal gücüyle doğar çevre onu ya köreltir yada geliştirir. Evcilik oynayan çocuklar izlediğimizde hayal güçlerini nasıl derinlemesine kullandıklarını gözlemleyebiliriz. Algıların bilincine varan çocuk, bunları çok çeşitli biçimde yansıtmakta ve dile getirmekte güçlük çekmez.

Rawlinson'a göre, istisnasız her insanda yaratıcılık yeteneği vardır. Küçük yaşta çocukların kendi başlarına veya arkadaşları ile oynadıkları oyunlar incelendiği zaman yaratıcılık yetenekleri görülebilir. Fakat

çocuk büyüdükçe yaratıcı yetenekleri dışarıdan etkilerle başka yeteneklerin altında örtülü kalmaya başlar. Davranışlar çevre tarafından eleştirilmeye, hayal güçlerini kullanmaları aptalca bulunmaya başlanır. Çocuk hayallerinden utanmaya başlar ve onları bastırır. Okul yaşantısı, eğitime yönelik davranışlar gerektirdiğinden yaratıcılık yeteneğini baskı altına almaktadır (Rawlinson, 1995, s.,13).

Ataman'a göre , yaratıcılığın gelişmesindeki en önemli yaş, 5-6 yaş arasıdır. Okula başlama ile kuralları tanımaya başladığı dönemde yaratıcılık duraklamaktadır. 8-10 yaş arası çete dönemidir. Çete üyelerince benimsenmek için yaratıcı yanlarını göstermemeyi gerektiren faaliyetler ön plâna çıkar. 13-15 yaş ergenliğe giriş dönemidir. Karşı cins tarafından benimsenme arzusu yaratıcılığı olumsuz yönde etkilemektedir. 17-19 yaş meslek seçimi, üniversiteye giriş dönemi yaratıcılığı geriletken bir başka nedendir. Ataman, 3-5 yaş olan okulöncesi dönemin çocuğun ilk kez yaratıcı öğeler ortaya çıkardığı dönem olduğunu belirtir (Ataman, 1995, s., 112).

Çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim sistemlerine yapılan eleştiri yaratıcılıktan yoksun olmasıdır. Öncelikle eğitimde fırsat eşitliğinin olduğu tüm ülkelerde, herkese aynı eğitim imkânı sağlamak olarak algılandığı için, tek tip ders kitabı ve ezbere dayalı eğitimle yaratıcılık yok sayılmaktadır.

Yaratıcılık, insan hayatının her alanında uygulanabilecek bir özelliktir. Günümüzde iş dünyası çalışanlarının yaratıcılıklarını geliştiren çalışmalara hız vermiştir. Yaratıcılığa eğitimin temelinde yer verilseydi bu çalışmalara gerek kalmazdı. Yaratıcı gençler yetiştirebilmek için, eğitimcilerin, öğrencilerin zihin sınırlarını zorlayabilecek sınıf ortamları yaratmaları gerekmektedir. Öğretmenin yalnızca doğru cevap beklediğine inandırılmış, yargılarına ve düşüncelerine gülüneceğine inanan

öğrencinin yaratıcı olmasına imkan yoktur. Öğretmen sadece doğru cevap değil yaratıcı cevap da beklemelidir.

Yaratıcı insan akıcı, esnek ve farklı düşünür. Onlar karmaşıklığı severler, meraklı ve hayalci kişilerdir. Bu özelliklerin tümü düşünme yeteneklerine bağlıdır. Akıcı ve esnek düşünme yeteneği gösteren bir çocuk bir noktadan diğerine geçerek bir çok şeyi düşünür.

Aileler ve öğretmenler, çocuklara hata yapma özgürlüğü vererek ve onların fikirlerine saygı duyarak çocuklara yaratıcı düşünmeyi öğretebilirler. Bir problemi yaratıcı bir biçimde çözmek için çocukların genel bazı çözümleri değişik ve çeşitli perspektiflerden görebilmeleri gerekir.

Eğitim ortamı içerisinde öğrenci kendini özgür hissetmeli, düşüncelerini rahatça ifade edebilmelidir. Öğretmen, mantığa ters düşen fikirlerin de destekçisi olmalıdır. Yeni düşünce üretmeye engel olan kültürel normların etkisini azaltıcı etkinliklerde bulunmalıdır.

Eğitim ortamı, bireyin yaratıcı davranışlarını geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. Öğrencinin problemleri çözmesini değil, anlamasını ve yeni problemler üretmesine olanak verecek bir eğitim ortamı olmalıdır. Öğrencinin yeni düşünceler, yeni kurallar, yeni sistemler üretmesini engelleyecek kültürel değişkenler ortadan kaldırılmalıdır. Öğrenciler, eğitim ortamı içerisinde sürekli desteklenip cesaretlendirilmelidir. Çünkü yaratıcılık; bilişsel, duyuşsal ve devinsel bir kültürel etkinlik sonucu ortaya çıkabilir. Korku ve ceza yaratıcılığı engellemektedir.

Yaratıcı olmayan birey yoktur. Engellenmiş, dondurulmuş ve eğitime gereksinimi olan birey vardır. Bir çok anne ve baba çok erken yaşlardaki çocuklarının hayallerine müdahale eder. Böylece onların merakını ve ilk yaratıcı düşüncelerini yok etmiş olur. Çocukların hayallerine müdahale

edilmesi sağlıksız bir durumdur. Hayali rol oynama, fantastik hikayeler, alışılmamış resimler çocuk düşüncesinin normal ürünleridir. Bitip tükenmek bilmeyen sorular, ardı arkası kesilmeyen deneyler hemen her çocukta görülür. Fakat, anne ve babalar çocukları koruma güdüsü ile bunlara engel olur. Çocuğun ve gencin yaratıcı olabilmesi için olaylara, nesnelere, olgulara ilişkin sürekli sorular sorması, duygu ve düşüncelerini etkileşime sokması ve metafizikten uzaklaştırılması gerekmektedir. Özellikle küçük yaştaki çocukların yaratıcılığına karşı toplumun tepkisi yanlışlıklarla doludur. Bu merak ve soru sorma isteği bastırıldığı zaman çocukta öğrenme güçlüğü, davranış problemleri ve yanlış bir benlik algısı olur. Rehber öğretmen ve danışmanlar baskı altına alınmış bir yaratıcılığı ortaya çıkarmak için çeşitli teknikler kullanabilirler. Bunlar; öykü tamamlama, varolan bir öyküye başlık arama, verilen bir başlıktan yola çıkarak öykü yazma gibi. Günümüz eğitiminde yaratıcılığı ortaya çıkaracak tekniklerden biri de resim eğitimidir. Resim, çocukların bastırılmış duygularını dışarı çıkarması için en kolay yollardan biridir. Çocuk resimleri korkusuz ve içten gelen duygularla yapılır. Fakat, resim eğitiminde yanlış kullanılan teknikler çocuğun tamamen körelmesine de neden olabilir. Her çocuk, resim yapmayı sever fakat yaşadığı kötü anılar ve yanlış eğitim sonucu resimden uzaklaşır. Bu nedenle, özellikle küçük yaşlardaki çocuklarda resim eğitime dikkat edilmelidir. Çocuklara resmi sevdirecek ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri teknikler kullanılmalıdır. Özellikle yapılan resim olumsuz yönde eleştirilmemelidir. Yapılan yanlış bir eleştiri çocuğun tamamen resimden kopmasına neden olur. Çocuklar resim-iş derslerinde serbest bırakılmalı ve onları rahatlatacak ortamlar oluşturulmalıdır. Rahatlatacak tekniklerden biri olan müzik kullanımının; resimde, yaratıcılığı olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Müzik yaratıcı etkileri ortaya çıkaracak bir olgudur. Resim dersleri sırasında ne yapacağını bilemeyen bir çocuğa yol gösterici olacaktır. Seçilen müziğin ritmi ve hareketi resimdeki hareketi ve renkleri de etkileyecektir. Ayrıca müzik, çocuğu rahatlatacak ve kendi

kişiliğini kazanmasına neden olacaktır. Resim-iş derslerinde yaratıcılık önemlidir ama bu derste geliştirilen yaratıcılık sadece resim-iş derslerini değil çocuğun tüm hayatını etkiler.

Sanatsal yaratma ya da çocukların resimsel etkinliklerinde kendine özgü anlatım tiplerinin, ruhsal kişilik tipleriyle ilişkisi yıllardır kurulmakta ve araştırma konusu olmaktadır. Bu durum bazı eğitimcileri çocuğun çizgisel anlatımlarını ruhsal tiplerle açıklamaya yöneltmektedir. Herbert Read de, çocuk resimleri ile, Jung'un içe-dönük ve dışa-dönük tiplerini geçmiş ve modern sanat biçimleriyle eşleştirmesine neden olacak birçok ilişki kurmuştur. Bu ilişkinin sanat eğitimcileri tarafından bilinmesini de gerekli görmektedir. Read'in eğitimcilerin dikkatini çektiği nokta; okullarda daha çok dışa dönük bir gerçekliğe uygun eğitim yapıldığıdır. Bu durumun öteki tip kişilik ve anlatım biçimlerini dışarıda bıraktığını vurgulamaktadır. Günümüzde bu durum geçerliliğini sürdürmektedir. Ancak, toplumsal ve kültürel etkiler altındaki çocuk resimleri, kişilik tipi ve anlatım biçimi bakımından farklılıklar gösterebilmekte ve yorumlamada yetersiz kalılabilmektedir.

Sanat eğitimi sorununda, bireysel farklılıkların yaratıcılık konusundaki etkilerinin gözlenmesini, onların etkinliklerini daha ileri götürebilmesi bakımından ele almak gerekmektedir. Bu farklar çocuğa yaklaşma biçiminde bir anahtar ya da daha zengin anlatıma itici bir güç olmalı. Ancak hiçbir zaman tipleri doğrultusunda belli kalıplarla sınırlandırılmamalıdır. Çocuğun bedensel ve kültürel gelişiminin etkisiyle değişebileceği dikkate alınmalıdır. Bu anlamda yapılması gereken, çocuğu gözlenen tip içinde sınırlamadan, değişime açık ve yatkın oluşundan hareketle, çok yönlü özellikleri tanıyıp göstermesine yardımcı olunmalıdır. Yalnız o güne değin edindikleri değil, edinebileceklerinin de bireysel farklılıklarını sürdüreceği unutulmamalıdır.

Sonuç olarak yaratıcı düşüncenin rahatça ortaya konabilmesi için eğitim ortamının olabildiğince özgür olması, yaratıcı her davranış ve ürünün pekiştirilmesi, hiçbir şekilde çocukların küçük düşürülmemesi, düşünceleri ile alay edilmemesi gerektiğine değinilerek bilgisayar, video, televizyon, çok amaçlı araç gereçler yaratıcı düşünceyi geliştirmekte etkili olarak kullanılabileceği ve eğitim ortamında baskı, korku ve cezanın yaratıcılığı engellediği sonucuna varılmıştır.

Yaratıcılık kavramı en fazla güzel sanatlar alanındaki yaratıcılık için kullanılmıştır. Yirmi birinci yüzyılın başlarından beri, farklı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılan yaratıcılık kavramının bugün tüm davranış bilimciler tarafından kabul edilmiş bir tanımına rastlamak mümkün değildir. Tarihsel gelişim içerisinde kavramla ilgili olarak psikoanalitik, davranışçı, insancıl, bilişsel ve etkileşimli yaklaşımlarla çeşitli modeller geliştirilmiş, ancak halen yaratıcılığın boyutları, niteliksel özellikleri ve bu özelliklerin dağılımı objektif bir şekilde ortaya çıkarılamamıştır. İnsancıl yaklaşımı benimseyen eğitim psikologları yaratıcılığın insanın olumlu yanları ile ilgili olduğu görüşündedirler. İnsanlar yaratıcı ifade için kayda değer güçlerle doğarlar. Serbest bir ortamda bu güçler, her insanda tam olarak gelişebilir. Çatışma yaratıcılığı engeller. Psikoanalitik yaklaşımı benimseyen psikologlar yaratıcılığın insan yapısının olumsuz yönlerinden oluştuğunu vurgulamaktadırlar. Bireyin iç çatışmasının ve saldırgan enerjisinin onaylanan kültürel davranışlara dönüşmesidir. Çevresel yaklaşımı benimseyen psikologlara göre, yaratıcılık, nitelikli tecrübelerle öğrenilmiş davranışlardır. Tecrübeler sırasında doğal olarak ortaya çıkan yaratıcılık ilgili davranışların desteklenmesi ve bireyin yaratıcı olmak için eğitilmesi ile geliştirilir. Ailenin çocuk eğitimi anlayışı, öğretmenlerin tutumu, yaratıcılığı etkileyen faktörlerdir. Bilişsel yaklaşımı benimseyen eğitim psikologlarına göre, eşanlı ve zıt anlamlı düşünerek, bilgileri düzenlemede akıcılık, problem çözmede esneklik ve iki durumda da meydana getirilen üründeki özgünlük yaratıcılıktır.

" Bir sanatsal yaratma sürecinde rol oynayan duyu, duygu, izlenim, imge, algı, bellek, çağrışım, imgeleme ve düşlem gücü, anlama, kavrama gibi yeti ve yetenekler ile, usa vurma, yargılama, kavramlaştırma güç ve yetileri ve tüm düşünme biçimleri, insan zihninde geçen, orada oluşan, gelişen süreçlerdir. Duygu, duyum gibi fizyolojik yandan ağır basan yetiler yanında, uysal, yani usa ve savunmaya ya da anlığa dayanan yanları daha güçlü olan algı, kavramı ve benzerleri ya da duyumsal, sezgisel ve duygu yönleri daha güçlü yetileri vardır. Bunlar tek tek, düşünme süreçlerinde kimi zaman yarı bilinçli ve yarı bilişsel biçimde yer almaktadırlar. Tanıma, kavrama, çağrışım, bellek gibi yeti ve güçlerin tam ve kesin olarak ne yalnız bilişsel ne de yalnız duyusal alanla sınırlanamayacağı da bugün artık kabul edilmektedir (San, 1985, s., 53).

2.2.4 Duyu

Çocukların üç algı çeşidine ayrıldığı varsayılmakta ve yetenekli olup olmadıkları belirlenmeye çalışılmaktadır. Ancak gerek yetenek gerekse sanatı anlama, algı ile sınırlı olmamaktadır. Bu nedenle estetik açıdan tiplere değinmek gerekmektedir. Soyutlama ile duyu sezgisi (empati) arasındaki ayrımı ortaya koyan Worringer içe-dönük ve dışa-dönük tutumlarla bağlantı kurmaktadır. Ona göre, isimsiz imgeden ya kaçınılmakta ya da yeniden kurulmak, üretilmek istenmektedir. Bu bağlamda iki tip sanat formu ortaya çıkmaktadır. Kişi algılama eyleminde kendini dış dünyanın nesnelileriyle özdeşleştirmesi ile estetik bir haz duymaktadır. Nesnede bulunduğu duyguları ile nesnenin kendi gerçeği arasında uyum yaratmakta ve onun parçası olmaktadır.

Duygu ve algılarımızın, us'la olan bağlantısı, bir başka anlatımla; duygu ve algılarımızın zihinsel süreçlerin sonucunda simgeler yarattığı kabul edilmektedir (Kırışoğlu, 1991, s., 105).

Normal her bebekte duyular bulunmakla birlikte işlevlerini çeşitli evrelerde tamamlamaktadır. Görme duyumuz bile doğuştan tam anlamıyla gelişmemiştir. Bazı duyular müzik gibi uyaranlarca işlevlerini arttırarak zamanla gelişmektedir. Fiziksel yeterlilikteki sürece bağlı gelişim ve uyaranlarca etkilenen gelişim, bireyin yaşama katılımı ve davranışlarını nasıl etkiliyorsa; estetik yanına uyaran olması da onun algısal gelişimini eksik bırakabilecektir. Bir başka deyişle çeşitli yaklaşım biçimleriyle yoklanamayan, ölçülemeyen, üzerinde durulmayan yanları tanımak ve geliştirmek ya gerçekleşmeyecek ya da farkına varılamayacaktır (Clifford, 1980, s.53-54).

Worringer duyu-sezgici eğitimin tam karşısında gördüğü soyutlama eğiliminin doğuştan geldiğini düşünmektedir. Ona göre ilkel insan, algısal imgelerini yavaş yavaş ama sürekli bir biçimde kavramsal imgelere dönüştürmektedir. İnsanın kendisi ve çevresi arasındaki ikilemin sürekliliği onu; zihinsel ve görsel izlenimlerini düzenlemeye yönlendirmiştir. Bu ikilemde kendini ortaya koyma yetisi; gördüğü dünyanın dokunulmaz, keyfi ve değişkenliklerine karşı, kendi sezgileriyle biçimlendirme ve belirleme gereksiniminden hız almaktadır. Algıladığı imgelerin kendi nedenleri yerine uzlaşabilme sonucunda geliştirdiği imgelerin vereceği hazzı istemektedir (San, 1985, s., 60).

Klasik sanatta ise sanatsal etkinlik, düşünsel süre görülebilir durumuna gelirken duyarlılık çevreyle uyumlaştırılmaktadır. Worringer'in bu tanımı, Jeansch'in birleştirici tipi ile aynı özellikleri taşımaktadır. Read; akademik anlamda bir klasik sanat yerine, Worringer'in tanımladığı klasik anlayışın sanat eğitiminde benimsenmesini önermektedir (San, 1985, s., 64).

Duyu organizmanın fiziksel donanımıdır. Duyu organlarımız yoluyla dış dünyadan toplanan uyarıcıların uyandırdığı tepkiye ise duyum diyoruz. İnsanoğlunun bilinen beş duyusu vardır. Fakat bunun yanında sezgiler de duyulara yardımcı olur. Altıncı his insanoğlunun yaratıcılığı sırasında

beş duyusunun yanında sezgilerini de kullandığı görülür. Resim yapan bir kişi rengi görür, boyaya dokunur ve onu koklar. Aynı zamanda, işitme duyusunu da kullanarak yani müziği dinleyerek çalıştığında yaratıcılığının daha da yoğunlaşması gerekir. Resmin içinde de müzik vardır. Birey, doğrudan duyamasa da, resimdeki müziği sezgileriyle hisseder. Tıpkı, bir limon resmini gördüğünde ağzının sulanması gibi. İnsan duyuları doğrudan olmasa da birbiriyle bağlantılıdır. Yemeğin kokusu bize onun lezzeti hakkında fikir verebilir. Fakat, her insan tüm duyularını yeterli derecede kullanamaz ya da kullanmak istemez. Duyular kullanıldıkça gelişir. Sanatçı, herhangi bir sanat eserini yaratırken beş duyusunu bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullanır. Örneğin resim sadece görmeye dayalı değildir. Resimde yansıtılan konu, teknik ve kompozisyon izleyicinin tüm duyularının aynı anda çalışmasına neden olur. Resimde oluşturulan doku, dokunma duyusunu hissettirebilir. Bunun yanında, kullanılan renkler ve teknikler, tat alma, duyma ve de hissetmeyi harekete geçirebilir. Resim, sadece göze hitap eden bir sanat değildir. İnsanın beş duyusuna da hitap eder. Hatta, günümüzde altıncı duyu olarak kabul edilen sezgi gücüne de hitap eder. Sanatçı, eseri yaratırken onu bir bütün olarak düşünmeli, izleyicinin duyularına yönelik hazırlamalıdır. Sanat, insanlar içindir. Doğrudan insanların ruhuna hitap etmelidir. Bu nedenle, insanların ruhuna ulaşabilmenin bütün yolları denenmelidir. Bir sanat eserinde, ne kadar çok ulaşım varsa, eser o kadar kolay algılanabilir.

2.2.5 Algı

Algı, dış dünyanın duyularla gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır. Nesnelere duyu organlarını etkiler. Bu etki bilince aktarılır. Ne var ki algı, arı duyulardan, anlık bir işlevi gerektirmesiyle ayrılır. Örneğin görme duyumuz, her iki gözümüzde ve çeşitli planlarda beliren iki ağaç imgesi getirir. Bu iki ağaç imgesi anlık bir işlevle tekleşir. Tekleşen bu imgeye, bellekte biriken eski algılardan gerekli olanlar da

çağrışım yoluyla eklendikten sonra ağaç algısı gerçekleşmiş olur. Özellikle görme, işitme ve dokunma duyuları insanın bilincine kavram ve düşünce yapımı için algısal gereçler taşırlar. Algı işlemini tarihsel süreçte duyumcular aşırı bir savla sadece duyuların, uscular da aynı aşırılıkta başka bir savla sadece usun ürünü saymışlardır. Oysa algı duyusal-ansal bir işlemdir. Alman düşünürü Leibniz'e göre de algı, bilinçdışı bir işlemdir. Algı, gerçek anlamında, öznenin, kendisinin dışında olanı alması demektir. Bununla beraber ruhbilimciler ruhsal edimlerle ilgili olarak, dış algıya karşı bir de iç algının sözünü ederler.

Felsefede algı terimi üç anlamda kullanılır :

- Algılama gücü,
- Algı işlevi,
- Algı olgusu.

Duyu organlarının beyine ilettiği uyarıcıların beyin tarafından yorumlanmasına algı denir. Duyular içeri ya da dışarı doğru yöneltilir. Algılama insan yaşamının en temel süreçlerinden birisidir. Algılamada kişinin geçmiş yaşantısının büyük bir etkisi vardır. Yaşantı beyinde izler bırakır, kişinin algılamasında olumlu ya da olumsuz etkilere neden olur. Öğrencinin resim-iş dersleri sırasında kullandığı algı yeteneği yaşantısı yoluyla körelebilir. Her çocuk doğuştan yetenekli ve zeki sayılabilir. Fakat zaman geçtikçe yaşantı ve çevre etkileri bunları pekiştirir ya da yok eder.

Algı bu yorumlamanın sonucunda ortaya çıkmaktadır . Bu işlemde en etkin olan görme duyumuzdur. Algılama sürecinde bir "nesne" ve bir de "özne" söz konusu olmaktadır. Görülen nesne, dış çizgileri, kitlesi ve rengi ile göz merceklelerinden geçerek beyin tarafından bir " imge" olarak kaydedilmektedir. Ancak nesnelerin görünümünün dışındaki özellikleri yaşantımıza dayanılarak öğrenilmektedir. Eski algılarımızla zihnimize yeniden bağ kurma süreci "çağrışım", algılarımızla ilgili bilinçliliği

canlandırma yetisi "bellek" olmaktadır. Belleğe dayalı olarak elde edilen ön yaşantılar, gözlem ve eleştirel değerlendirmelerimizi, "bilis öncesi düşünme" diye adlandırabiliriz (Yavuzer, 1993 ,s., 54).

2.2.5.1 Algılamayı Etkileyen Etmenler

Algılamada çevreden gelen etmenler anlamlı bütünler halinde kavranmakta ve beyin tarafından yorumlanmaktadır. Beyin, bu etmenleri gruplara ayırmaktadır. Bir durum ya da nesne algılanırken, ortam içindeki diğer uyarıcılar da etkilenmektedir. İçinde bulunulan zamanın ve mekanın da bu yorumlamaya büyük etkisi vardır. Bu nedenle her olayın algılanışında önceki ve beraberindeki olguların etkisi görülür. Demek ki, algılamada etkilenme önemlidir. Görünen olaylar, fiziksel olarak birebir algılanmaz. Geçmişte yaşanan olayların beyinde etkileri kalmaktadır. Kuvvetli duyguların doğru ve özgün algılamayı engellediği bilinmektedir. Duygular ve güdülenme durumları gibi korku ve kaygının da, algılamada etkili olduğu ve algı aldanmalarına neden olduğu bilinmektedir. Algı her bireye göre farklıdır. Yaşantılar ve çevre, bireyin algılamasını büyük oranda etkiler. Sanat ise, bireyin algılarını geliştirmeye yarayan en önemli etmenlerden biridir. Özellikle, küçük yaşlardaki çocuklarda denemeye başlandığında, sanatın çocukların algı gelişimine büyük oranda etkilediği görülmüştür. Resim sanatında algının yeri çok önemlidir. Bireyin duygu ve düşüncelerini aktarabilmesi için, öncelikle kendisinin algılaması gerekir. Yaşam koşulları ve zorluklar çocukların algı gelişimlerini etkilemektedir. Böylelikle, kendi algı gelişimini tamamlayamayan çocuk, aktaramadığı duygu ve düşünceleri yüzünden resim derslerinden soğumaktadır. Çocuklara, algı gelişimlerine yardımcı olacak ve hayal güçlerini geliştirecek çalışmalar yaptırılmalıdır. Görsel gelişimleri için bir çok değişik örnek gösterilmelidir. Bunun yanında, en kolay algılanan sanat olan müzik, çocukların algı gelişiminde büyük rol oynar. Değişik ve farklı tarzlardaki müzik eserleri dinletildiğinde, çocukların algılamaları farklı

boyutlar kazanacaktır. Yapılan resim çalışmalarında bu farklı boyutlar direkt olarak gözlenebilir.

2.2.5.2 Çocukta Görsel Algı

Çocuk resimlerinin temel noktası, çizgi ve renktir. Karalamalar görsel amaçlar için değildir. Çocuk estetik bir güzellik için değil, duygularını dışa vurmak için resim yapar. Karalamalar görünüşte insana ve nesnelere benzemez. Fakat, çocuğun yaşı ilerledikçe şekiller belirmeye başlar. 4-5 yaşlarında renkleri önceden kararlaştırmadan kullanır. karalama döneminde renge önem vermez, parlak, canlı ve bol renkli çalışmalar yapar. Belli hikayeler anlatılarak yaptırılan resimlerde, hikayenin hüzünlü ya da mutlu olmasına göre renk kullanır. Hüzünlü bir hikayede kahverengi ve soğuk renkler ağırlıktadır. Çocuklar resim konusunda genellikle amaçsızdır. Plansız ve rasgele resme başlarlar. Resim ilerledikçe iç dünyalarını resme aktarırlar. Çocuklarda gerçekçiliği Osman Yalçın bir örnekle şöyle açıklar: “Çocuklarla hayat bilgisi konuşmalarından sonra horoz ve tavuğu masa üstüne bağlayarak, onların bu hayvanları çizmelerini istedik. Çocuklar bakarak horozu çizmeye çalıştılar. Fakat, küçük yaştakilerden biri horozu dört bacaklı çizdi. Çocukların hepsi horozu ve tavuğu tanımaktaydı. Hatta dört ayaklı çizen çocuk bile. Aynı konu hikaye olarak anlatılınca, bu defa aynı çocuk horozu muhteşem kuyruğu ile iki bacaklı çizmişti.” (Osman Yalçın, 1995, s., 13).

Çocuk doğayı kendi zihninde oluşan imgelere göre resimler. Doğru çizim gösterilse de kendi algılarına göre çizecektir. Çocuk resimlerinin özelliklerinden biri de, çizgileriyle çocuğun resme oyun havası vermesidir. Duygu ve düşüncelerini, kendi biçimlendirdiği imgelerle ve mecazlarla aktarır

2.2.6 İmge

İmge kavramının estetik içeriği, onun felsefi yanıyla da ilgilidir. Tıpkı özün evrensellelikle ilgili olması gibi. Sanatta imge, bilgi kuramına bağlı bir kavram olmaktan çok, estetik bir alandır. Gerçekte söz konusu olan, imgelere dayalı düşüncenin türevsel niteliği değildir, burada; onu kavramsal düşünceden ayırt eden şeydir, sanatta gerçeğin yansısının özgün olmasıdır. Estetik, felsefenin tersine, sanatsal imgeyi bilincin öteki alanlarına (kavram, yargı vb.) yakınlaştıran şeyi aydınlatmakla kalmaz, onlardan ayıran şeyi de gösterir.

Sanatsal imge, konuşma dilindeki alışlagelen anlamıyla karşılaştırılmamalıdır. Ayrıca, sanattaki imgelerin çeşitli öğeleriyle, yöntemleriyle ve onun anlatımsal, değişken araçlarıyla da bir tutulmamalıdır. Bu araçlardan faydalanmanın apayrı bir yeri olmasına karşın, çoğu kez imge olarak nitelenir. Oysa, bu iki kavram hiç de eşanlı değildir. Eğretileme, şiir dilinde bir değişkendir, en geniş anlamıyla değişken dilin baş vurduğu bir yöntemdir, ama imgenin kendisi değildir. Sanatsal imge gerçeğin dolaylımsız yansıması olmaktan başka, yaşamla ilgili olayların kendine özgü bir bileşimi olmayı da amaçlar. Söz konusu olayların özlerine girer ve derindeki anlamlarını düzene koyar. İmge hem gözlemden, hem de soyutlamadan kaynaklanır, ama onları mekanik bir biçimde birleştirmeye gitmez. Bundan ötürü bir sanatsal genelleme değeri kazanır. İmgeler ile kavramların birbirine karışması basit bir öğretici açıklamaya yol açar, yapıtın ideolojik ve duygusal gücünü kırar. Sanat, gerçekliği her zaman imgelerle yansıtır, hem de yalnızca imgelerle (Ziss, 1977, s. 66-71).

Onun için Biyelinski aşağıdaki satırları yazarken haklıydı: “Yaratıcı düşünme gücüyle; düşünceleri imgelere dönüştürme, imgeler aracılığıyla düşünme, uslamlama ve duyma yeteneğiyle donanmamış kişi, zekası ne denli keskin ve duyuları ne denli olgun, görüş ve inançları ne denli güçlü

olursa olsun; tarihsel deneyi ve kafaca yeniliği ne denli zengin olursa olsun, asla ozan olamaz böylesi.”

İmge, duyuşsal bir yaşantının beyinde canlanmasıdır. Görsel imgede başlıca rol oynayan, görme duyusudur. Beyin, yaşam süresince bazı nesnelere ve olayları kaydeder ve saklar. Bu şekilde benzer durumların yeniden canlanması sağlanır. Kaydedilen görüntü, gözler kapatıldığında beyinde tekrar görülebilir. İmgelerin birbirleriyle bağlantı kurma yetisine imgelem (hayal gücü) diyoruz. İmgelem, yaratıcılığın bir alt safhasıdır. İmgelem olmadan yaratıcılık olmaz.

Bellek ve imgelem bu içerikleri nedeniyle algılama eğilimini yöneten nesnelere olarak; bilişsel zihne karşın varlıklarını sürdürmektedirler. İmgeler algılama kadar gerçek olmaktadır. Nesnenin, algılanıp zihne yerleştirilirken ayırt etme işleminden geçerek özellikleri aza indirgense bile ikisi de nesnedir. Yaratıcılık söz konusu olduğunda böyle göze dayalı imge yetisi olan gerçekten bu nesneyi görmekte midir, yoksa önceden bilincinde olduğu bir durumun içeriğinin zihinsel işaretini ya da izini, anısını mı yeniden yaşatmaktadır? Çocukta, bunu ölçecek yöntemler bulmak güç olmaktadır. Nesnel ya da bilinç altından da gelseler " görselleştirme gücü" diğer zihinsel imgelerden farklı olmamaktadır. Ancak bunların daha duyarlılık ve duygululuğa itildikleri söylenebilmektedir. Bu yetinin yaş ilerledikçe donuklaşmadığı, ancak, ilerleyen yaşla birlikte "soyut düşünme" alışkanlığının gözlenmesi ile azaldığı düşünülmektedir (İnci San, 1997, s.30-37).

Çocuklarda imge saf ve yalındır. Henüz toplum yargılarından ve kurallarından etkilenmemiş çocuk, bilinçsizce fakat özgürce kendi imgelerini kağıda aktarır. Fakat yaş büyüdükçe, toplum tarafından etkilenmeye başlar. İçindeki özgür imgeleri bastırır ve dışarı aktaramaz. Özellikle, resim-iş öğretmenlerine düşen görev, çocuğun imge kavramını

kaybetmeden resme devam etmesini sağlamaktır. Bu oldukça zor bir iştir. Sürekli olarak çocuğun hayal gücünü geliştirecek çalışmalar ile yaratıcılıkları geliştirilmelidir.

4. YARATICI ÇALIŞMALARIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Her yaş dönemi resimlerinin belirgin özellikleri vardır. Çocuklar bu yaşlar arasında gelişmiş güzel çizimler yaparlar. Resimler daha çok oyun amaçlıdır. Çizgiler, tren rayı vb.dir. Dört yaş çocuğu kolları ve bacakları olan çöp adam çizebilirler. Beş yaşındaki çocuğunun yaptığı insan ve evler daha belirgin olmaktadır. Altı yaş çocuğunun yaptığı resimler de artık yavaş yavaş konu da vardır. Resimlerde, yer zemini çizgisi mevcuttur. Resimlerde saydamlık da vardır. Bu dönemde kuşbakışı resim çizimleri ağırlıktadır. Yaratıcılığın ortaya çıkmasında etkili olan, hem bireyin kendisi hem de insanlar arası ilişkilerdir. Yaratıcı kişileri aramak, bulmak yerine eğitimin ve iletişimin tüm kaynaklarını kullanarak yaratıcı düşünceleri çoğaltabiliriz.

4.1 Çocuk Resimleri

Çocuk resimleri her zaman insanların merakını uyandırmış ve birçok araştırmamanın konusu olmuştur. Çocukların renk ve çizgilerindeki bilinçsizce fakat yerinde olan estetik güzellik bir çok sanatçıyı şaşırtmış ve şaşırtmaya devam etmektedir. İnsan ruhunda doğuştan gelen bir estetik güzellik arayışı vardır, çocukluk yıllarında henüz bu duyguyu yitirmemiştir. Fakat yıllar geçtikçe çevre ve toplumun etkisiyle bu estetik yetenek yok olmaya başlar, kişi, içindeki doğal estetik arayışını yitirir. Çocukluk yıllarındaki rahat çalışmaların yerini yanlış yapmaktan korkarak yapılan çalışmalar alır. Çocuk artık toplum ne düşünür yargısıyla hareketlerini kontrol altına almaya başlamıştır. Fakat eğitim sırasında çocuğa önemli olanın içlerinden gelen özgür duygularla yaratıcı çalışmalar yapmak olduğu aşılırsa, bu konuda ki kayıplar daha aza indirilebilir. Resim-iş dersleri sırasında çocukları olabildiğince rahatlatmak gereklidir. Çocukları cesaretlendiren ortamlar ve çocuklara mutluluk verici ortamlar onların rahatlamalarına olanak sağlar.

Büyümenin getirdiği kişisel ve duygusal değişiklikler çocukları büyük oranda etkiler. Yaratıcı çalışmalar, çocuklara anlatım ve istediklerini bulma konusunda onlara yardımcı olur. Çocuklar serbest bırakıldığında çizimlerinde engellenmiş kişiliklerini dışarı vurdukları görülmüştür. Çocuklara müzik dinletilerek yaptırılan resimlerde çocuğun ilk başta başarısızlık gösterdiği daha sonra bu yabancı harekete alışarak rahat ve daha özgür çizimler yaptığı görülmüştür. Müziksiz yapılan çalışmalara oranla hayal güçlerini daha fazla kullandıkları ve renklerde daha özgür oldukları gözlenir. Bu tür yaratıcı ve anlamlı etkinlikler, çocukların kendilerini gerçekleştirilmelerine ve kendilerini açığa vurmalarına imkan tanır. Yaratıcı çalışmalar onların başarılarına bir temel oluşturur. Geç öğrenen çocuklar bile bu çalışmaya birebir diğerleriyle aynı oranda katılır. Yaratıcılık sadece duyguyu değil düşünceyi de yönlendirir. Çocuk bu çalışmalar sırasında düşünmenin ve düşünce üretkenliğinin nasıl olması gerektiğini öğrenir. Değişik renk ve dokularla resim yapılmasını ya da iş-eğitimi derslerindeki gibi bir proje planlayarak onu uygulamaya geçirmek gibi sorumluluklar edinir. Amaca yönelik düşünme ve yaratıcı bir çalışma ortaya çıkarmayı başarır. Okul içindeki başarısızlığının etkilerinden acı duyan bir öğrenci bu alandaki başarısıyla kendisiyle gurur duyar. Öğrencilerin sürekli olarak motivasyona ihtiyaçları vardır. Bunu sağlayacak kişi ise, öğretmendir. Öğretmen, sınıfa girdiği andan itibaren öğrencinin dikkatini çekebilmelidir. Gerek konuşması gerekse fiziksel görünümü öğrenciler tarafından sürekli izlenmektedir. Bu nedenle, öğretmen önce kendi yaşamı, hareketleri ve giyimine kadar yaratıcı olmalıdır ki öğrenciden yaratıcı çalışmalar isteyebilsin. Dikkat çeken ve sevilen bir öğretmen, çoğu öğrenciye daha verimli olacaktır. Yaratıcılık, sınıf içinde başlar. Sınıf düzeni farklı olmalıdır. Diğer dersler ile aynı ortamda yapılmamalıdır. Çocuk farklı şeyler yaşamalı ki farklı şeyler üretebilsin. Oturma planı ve fiziksel çevre öğrencileri motive edecek şekilde tasarlanmalıdır. Öğretmen yaratıcılığını buralarda da kullanmalı ki çocuğu daha fazla yaratıcılığa yöneltebilsin. Tabi ki müzik, yaratıcılığı

etkileyen en önemli etkidir. Böyle bir yaratıcılık ortamında müzik kullanılmalı ve müziğin seçimi iyi yapılmalıdır. Gündelik, her yerde dinleyebilecekleri bir müzik eseri yerine daha önce duymadıkları değişik ve egzotik müzik eserleri tercih edilmelidir. Örneğin, Uzakdoğu ya da Afrika kültürünü yansıtan eser dinletilebilir. Bunun yanında dikkat çekmek için, daha popüler bir müzik eseri ile de başlanabilir. Fakat, seçilen müzik eserlerinin sözsüz (enstrümantal) olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü, çocuk şarkının sözlerine takılarak resme olan konsantrasyonu dağılabilir.

5. MÜZİĞİN RESİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Resim insan ruhunun derinliklerinden gelen duygu ve düşüncelerin belli araçlar kullanarak dışarıya aktarımıdır. Yani, ortaya çıkması için boya, kağıt, kalem... gibi araçlara ihtiyaç vardır. İnsan bazen kendinin bile farkında olmadığı duyguları istemsiz olarak kağıda aktarabilir. Resmin psikolojide kullanımı bu sayede olmaktadır. Gözün resimde aradığı estetik bir güzelliştir. Estetik güzellik ise kişiden kişiye ve dönemden döneme değişir. Yüzyıllardır resim, büyük değişiklere uğrayarak günümüze kadar gelebilmiştir. Son dönemlerde en çok tartışılan konulardan biri de resmi etkileyen faktörlerdir. Bunlar, yaşadığımız çağdan başlayarak teknoloji, çevre ve müzik gibi değişik etkilerdir. Bizim burada ele alacağımız, resmi etkileyen en önemli faktörlerden biri olan müziktir. Müzik kulağa hitap eden ve maddesel olmayan tek sanattır ve müziğin gerçekleşmesi için zamana ihtiyacı vardır. Resmin ise gerçekleşmesi için mekana ve maddeye ihtiyacı vardır. Resmin ortaya çıkması aşamasında müziğin zamanıyla buluşursa ,başka bir deyişle resim yapılırken müzik de dinlenmesi müziğin içindeki direkt insanın ruhuna hitap eden tınıların resme yansımaya neden olur. Müzik dinlendiğinde insan ruhunda çeşitli etkilere neden olur. Ayrıca insan ruhunun derinliklerindeki duygu ve düşüncelerin dışarıya daha kolay aktarımını sağlar. İşte bu nedenlerle arayış içindeki sanat zaman içerisinde müziği resim içinde kullanmaya başlamıştır.

İçinde müzik barındırmayan insan
Tatlı seslerin uyumuna kapılmayan,
Kahpeliğe, haydutluğa,hileye yarar.
Gönlünün kımıltısı gece gibi bulanıktır,
Yapıp ettiği Erebus gibi karanlık:
Böylesine güvenme! –Müziğe kulak ver.

Shakespeare

Sanatların tümü aynı kaynaktan fışkırmaktadır. Hepsi birbirinin özünde aynıdır. Fakat her birinin kendini ifade aracı farklıdır. Müziğin kendini seslerle, resminse renklerle ifade ettiğini zaten biliyoruz. Fakat bütün sanatlarda olduğu gibi resim ve müzik de belli sınırlamalar içinde hayata geçmektedir. Resim ve müzik arasında oldukça büyük bir yakınlık vardır. Bu yakınlığı fark edebilmek için oldukça derinlere inmek gereklidir.

Çağrışım ve etkilenme bütün sanatlarda vardır. Bir çok bilim adamı ve sanatçı müziksel tınların renk, doku, mekan vb. çağrışımlar yaptığı uzun zamandır belirtmektedirler. Renk içerisindeki ışık dalgalarının müziğe, müzik içerisindeki tınların renk, doku vb. resimsel öğelerle resme dönüşmesi mümkündür. Bir çok sanatçının resimlerinde müziksel tınları hissedebiliriz, duyabiliriz. Dinlediğimiz bir müzikte de bir natürmort yada peyzajı açıkça görebiliriz.

“Örneğin sarının özel bir tizleşme yeteneği vardır, giderek yükselir. Trompetin sesindeki tizleşme ve sivrilme sarıyı yansıtmıyor mu size? Buna karşılık mavi sonsuzluğu ve rahatlatıcı gücüyle flüt sesini çağrıştırır. İyi dengelenmiş bir yeşil kemanın orta ve geniş tonlarını karşılar. İyi yerleştirilmiş bir kırmızı, güçlü davul vuruşları etkisi yapar” (Kandinsky, 1993,s., 57.59).

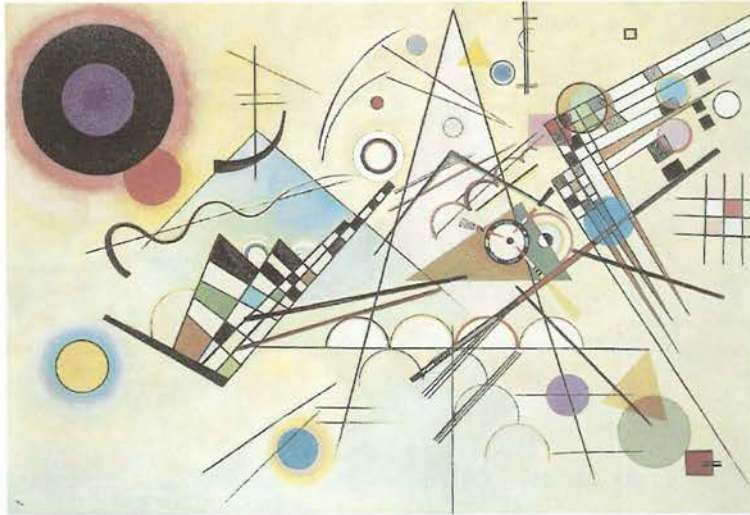
Fakat resim ve müzik arasındaki bağlantı bu kadar az değil, ikisi arasındaki bağlantıların ana temellerinden biriside psikolojik etkilerdir. Renkler ve tınlar insanlar üzerinde psikolojik bir etkiye sahiptir. Durağan ve hareketsiz bir müzik, kişinin sıkılmasına neden olabilir. Fakat ritmin hareketlenmesi ve tonun artması ise kişinin canlanmasına ve neşelenmesine neden olacaktır.

Resimde de renklerin psikolojik etkileri çok eskiden beri bilinmektedir. Soğuk renkler insanlarda rahatlama etkisi yapar, denize bakıldığında serinlik ve rahatlama hissedilmesinin nedeni rengidir. Sıcak renkler ise

neşe ve enerji vermesinin yanında bir süre sonra rahatsız etmeye başlar. Sarıyı gördüğümüzde güneşin sıcaklığını da, limonun ekşiliğini de hissedebiliriz. Turuncu gördüğümüzdeyse kocaman iri bir portakalı anımsayıp da ağzımız sulanmaz mı? Resim bilinçli yada bilinçsiz olarak beş duyumuzla algılanmaktadır. Herhangi bir resme bakarken içinde bulunan dokuyu, bize anımsattığı tadı, kokuyu hissedebiliriz ve resmi izlerken onun müziğini de duyabiliriz. Resimde hareket ve renkler bize duymamız gereken müziği açıkça duyurmaktadır. Resimde müzik hissedilirken, müzikte resmi yönlendirebilir yani resim yapan kişinin yaratıcılığının daha kolay ortaya çıkmasını, hayal gücünün rahatlamasını sağlayacaktır. Resim yapmakta olan kişi dinlediği müziğin ritim ve hareketini renk ,doku ve kompozisyona istemli yada istemsiz yansıtacaktır. Müziğin ona hissettirdiği duygular resimde daha yaratıcı bir havaya neden olacaktır (Halıçınarlı, 1988, s., 226-228).

Resim: I Black and Violet 1923

Resim: II Solomon R. Guggenheim Museum, New York

Resim: III Centre Georges Pompidou, Paris

Resimde çizgi ve boya iç - dünyayı ifade ederken müzik maddeye gerek duymadan bunu gerçekleştirmektedir. Çizgi, yüzey, renk, ışık, mekan gibi kompozisyon elemanlarının; ses, tını, ritim, armoni, müziğin biçimlendirme elemanları gibi zamansal ve zaman içinde algılandığı düşünceleri ilişkilerin çeşitli boyutlarda kurulmalarına neden olmuştur. Örneğin, mekansal, yapısal ya da Seurat' ın noktalarının eşdeğerliliğinin müziğin eş zamanlılığını karşılayabileceği düşüncesi gibi. Zamana karşı eşzamanlı düşünce; Delaunay'de resim düzeninde yapısal bir nitelik kazanan rengin, kapladığı yer ve kendi aralarındaki ilişkisi, yanındakine göre önde, geride izleniminin düşünsel bir mekan anlayışına ulaşmıştır. Kimi zaman, renk ve müziğin armonisi arasında ilişki kurulmuş, bu benzerlik için de renklerin nota değerleri düzenlenmiştir. Kimi zaman ise oniki tonluk ses skalası, oniki tonlu renk skalasının oluşturulmasına neden olmuştur (İpşiroğlu, 1994,s.118).

Resim: IV Jacob Weder, Bach'ın maj 3.Orkestra Sütinden Girgüe

5.1 Müziğin Gücü

Müzik sadece bir eğlence aracı değildir. İnsan ruhunun derinliklerinde beyin ve düşünce dünyasına kadar uzanan bir iletişim yolu olduğunun anlaşılmasıyla, müziğin bu özelliğinden nasıl faydalanma düşüncesi, çok sayıda araştırmaya olanak tanımıştır.

Müzik dinlemenin çeşitli faydaları vardır: Öğrencilerin kendini ifade etme yeteneklerini geliştirir, estetik ve yaratıcı düşünce kapasitelerini artırır. Müzik ile öğrenim kolaylaşır, öğrenci daha kolay algılayabilir. Müzik ile daha yüksek başarı sağlanabilir. Okul çağındaki çocukların daha hızlı okumaları; yazma, anlama ve düşünmede öğrenme güçlüğü çeken çocukların eğitimleri, stresin ve sıkıntının azaltılması müzik ile başarılabilir.

Müzikle aynı etkiye sahip başka faaliyetler olup olmadığı psikologlar tarafından araştırılmıştır. Fakat diğer gruplar içinden en başarılı olanın müzik olduğu ortaya konulmuştur. Müziğin beyin ve düşünce ile ilgili yetenekleri kolaylaştırdığı çeşitli araştırmalar sonucu ispatlanmıştır.

Harward ve Oxford üniversitelerinde müzikle ilgili öğrencilerin üniversite burslarını öncelikli olarak kazandığı ve akademik hayatlarında daha başarılı oldukları gözlenmiştir. Bu nedenle avrupada bazı üniversiteler öğrencilerini seçerken müziğe olan ilgilerini de araştırmaktadır.

California Üniversitesi'nden G. Shaw'a göre müzik eğitimi verilen çocuklar, verilmeyenlere göre daha başarılıdırlar. 1993 yılında 12-13 yaşları arasında çocuklar üzerine bir araştırma yapılır. Bu çocuklara müzik ile ilgili çeşitli dersler verilir (piyano çalma, ses kontrolü) ve çocukların başarılarının % 46 arttığı görülür (Akcan, 1994.s., 97-107).

Müzik, düşünme yeteneğini artırmaktadır. Düşünme ile müzik arasında güçlü bir ilişki olduğundan, müzik ile ilgilenenlerde beynin daha hızlı düşünüp ve daha seri olduğu gözlemlenir.

Müziğin, öğrenme ve akademik başarıya olan etkisinin yanında bir de tıbbi bir teknik olarak hastalıkları tedavi etme yönü oldukça yaygındır. Bu da araştırmacıların ilgisini çeken ayrı bir konudur. Birçok üniversite bu konuyla ilgili çalışmalarını sürdürmektedir. Müzikle tedavi birçok sahada kullanılmaktadır. Öğrenme güçlüğü çeken çocuklar müzikle tedavi edilebilmektedir.

Müzik, stresi azaltan önemli bir araç olarak da kullanılmaktadır. Eğer stres devam ederse, hipertansiyon, ülser, deri hastalıkları baş ağrısı, damar sertliği gibi hayatı tehdit eden problemler ortaya çıkabilir. Amerikan Psikoloji Derneği'nin yaptığı bir ankete göre müzik, stresi azaltmak için kullanılan en yaygın metottur.

Müzik sesle iletişimin estetik boyutudur. İletişime katılan bir renk ve güzelliştir. Mesajların insan ruhuna etki etmesiyle birlikte kullanılan bir tekniktir. Günümüzde, iletişim aracı olmanın ötesinde sakinleştirici ve dinlendirici boyutları daha çok ön plana çıkan müzik, hem bir meslek, hem ticari bir alan haline gelmiştir. İnsanın tabiatında var olan anlamlı ritmik seslere karşı ilginin, insanoğluna etkilerinin ne olduğunu araştıran çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Biyomüzikoloji adı altında yürütülen araştırmalarla, müziğin insanlar üzerindeki etkileri anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bugün müziğin anne karnındaki çocuğun gelişiminden başlayıp, insanın gelişimine, öğrenmesine ve ruh sağlığına varıncaya kadar yaptığı etkiler , çeşitli araştırma projelerine konu olmaktadır. Müziğin evrensel bir dili olduğu uzun zamandır bilinmektedir. Bütün kültürlerin kendine özel bir müziği vardır. Biyomüzikoloji araştırmaları, bu konuda müziğin insanın hayatını sürdürmesinde ve neslinin devamında olumlu katkılarda bulunduğunu ortaya koymuştur.

İsveç'teki Biyomüzikoloji Enstitüsü'nden Prof. Bjorn Merkur, müziğin etkileri konusunda şunları söyler: "Müzik, dünyada ki canlıların yaşama ve üreme şanslarını artırıcı değerli bir özelliktir. Ayrıca yer yüzündeki hayatı ve dengeyi mümkün kılan düzenin seslendirilmesidir. Pek çok canlı, farklı aileleri ve grupları seslerinden ayırt edebilirler. Üreme mevsiminde her iki cinsin birbirini bulmaları kolaylaştırılır. Hatta birlikte koro halinde sesler çıkararak kendilerinin bilinmesini sağlarlar. Bilhassa kuş ve memelilerdeki müzik yeteneği biyolojik açıdan fertler arasında bir üreme avantajı sağlar. Bu tabiatın içinden bir parça olmakla beraber birçok bakımdan özel farklılıklarla donatılmış insan ruhunda da müziğin bir yeri vardır." Müziğin sadece eğitime değil tüm canlılara büyük katkıları vardır. Müzik insan yaşamının bir parçasıdır ve insan ruhunun ona her alanda ihtiyacı vardır (Akcan, 1994. s.54. 65).

5.2 Anne Karnında Müzik

Bebeklerin anne karnındayken sesleri ve müziği hissettiği çok eskilerden beri bilinmektedir. İnsanın hayata gözlerini açtığı ilk yıllardaki müziğe olan bu heyecanı, sinir sisteminin ve beynin, müziği algılama, işleme ve hatırlama yaşının kaç olduğu sorusunu gündeme getirmiştir.

Çocukların beyin yeteneklerinin de konuşmayı öğreninceye kadar pek gelişmediği sanılıyordu. Halbuki bebeğin iç dünyası oldukça aktif durumdaydı. Bebeğin beyni, çevredeki seslerin ritmini ve motifini çözmeye çalışıyordu. Bebek doğumundan önce, adeta bir müzik aleti gibi çalışıyor ve çevredeki sesleri hem kayıt, hem de analiz ediyordu (Akcan, 1994. s.54. 65). Çocuklar melodik ritimleri algılama ve hatırlama, bir bestedeki yükselen ve alçalan ses tonlarını fark etme ve tempo değişikliklerini algılama hususunda mükemmel bir yeteneğe sahiptirler. Dışarıdan gelen sesler, rahimdeki fetusun kulağına gelemmez. Çünkü fetusun etrafını saran koruyucu sıvı ve örtüler dışarıdan gelen sesleri bozar. Buna rağmen Beethoven'in beşinci senfonisinin, belirgin

şekilde tanımlanabilir bir ses imajı olarak rahme ulaştığı belirlenmiştir. Cenin dış dünyadan kulağına gelen seslere, vücut hareketleri ve kalp atış hızında meydana gelen değişikliklerle cevap vermektedir. Dışarıdan gelen sesler, embriyonun kalp atışında yavaşlamalara neden olur. Çok gürültülü sesler ise, kalp atışını hızlandırır. Sesler ceninde hareket ortaya çıkarmasının yanında, doğum öncesi öğrenmeye de sebep olur. En temel öğrenme şekli alışkanlık kazanma ve ortama uyum sağlamadır. Can sıkıcı olan veya sürekli tekrarlayan seslere dikkatini vermemeyi öğrenme, buna bir örnektir. Yeni ve bir farklı müzik ritmi gelirse, bebekler ona cevap vererek, değişikliği fark ettiğini gösterirler. Hamileliğin son döneminde cenin, annenin karın bölgesine sürekli yapılan uyarılara alışmıştır. Ancak uyarı şekli değişirse buna cevap verir. Embriyon, nazikçe yapılan titreşimlere cevap vermezken, gürültülü bir ses gönderildiğinde hemen hareket ederek cevap verir. Belli bir süre, gürültülü sesler ile nazik titreşimler birlikte arka arkaya verilirse, birkaç tekrardan sonra cenin, buna cevap vermemektedir. Bütün bunlar yavrunun, doğum öncesinde çevresinden bilgi alabildiğini ve bazı olayları hatırlayabildiğini gösterir (Aydın, 2000, s., 17).

Doğum öncesi müziğin doğum sonrasındaki hayata etkilerini anlamak için bebeğin davranış geliştirme hızı ile, doğum öncesi öğrenmeyle ilişki kuran doğum sonrası hafıza ölçekleri kullanılır. Çocuğun doğum öncesi müzik dinlemesinin, gelişimi hızlandırdığı, hatta bazı çocuklardaki belli gelişim bozukluklarını hafifletebildiği veya iyileştirme yoluna koyduğuna dair çalışmalar vardır. Değişik müzik çeşitlerinin 28-36 haftalık annelere dinletildiği bir çalışmada, kontrol grubuna nazaran anne karnında müzik dinleyen bebeklerin seslere dikkat, göz takibi, motor kontrol ve koordinasyon hareketlerinin gelişiminde dikkati çeken bir hızlanma gözlenmiştir (Aydın, 2000, s., 17).

5.3 Müzik Eğitimi ve Düşünebilme Yeteneği

Çocuk gelişmesinin ilk yıllarındaki bazı olayların, hangi beyin hücrelerinin hangi beyin hücreleriyle bağlantı kuracağını ve hangi beyin hücrelerinin öleceğini belirlediği tespit edilmiştir. Çünkü zekânın bütün çeşitlerinde, sinir hücreleri olan nöronlar arasındaki bağlantıların büyük bir belirleyiciliği vardır. Çocuğun beyni erken yaşlarda ne kadar çok farklı ve zenginleştirici tecrübelerle maruz bırakılırsa, o oranda kendini geliştirebilir.

Müzik dinlemenin veya bir müzik aleti çalmayı öğrenmenin, çocuklar üzerine ne gibi etkiler yarattığı üzerinde Kaliforniya Üniversitesi'nden Fizikçi Gordon Shaw ile Wisconsin Üniversitesi'nden psikolog Dr. Frances Rauscher ortak bir çalışma yapmışlardır. Sonuçta bilgisayar üzerinde geliştirilen modelle, insan beyninde ve algı müzik ile ilgili yapının belli yönlerine ait kodlamalar kısmen anlaşılmuş ve ağların, düşünmede ve yaratıcılıkta önemli rol oynadığı görülmüştür. Ayrıca yaratıcı ve analitik düşünceyi işitme yoluyla keşfetmek mümkün oldu. Çalışmada, yerleşim birimlerinin hem merkezlerinden hem de çevrelerindeki ortaokullardan 78 çocuk rastgele seçilerek üç gruba ayrıldı. Birinci gruba özel hocalar eşliğinde piyano kullanma ve müzik seslendirme dersleri, ikinci gruba bilgisayar dersleri verildi. Üçüncü gruba ise hiçbir eğitim verilmedi. Altı ay sonra bu öğrencilere uygulanan "düşünme becerisi" isimli "uzay ve zaman koordinatlarındaki nesnelere üzerinde düşünce üretebilme" testlerinde (bilhassa geometrik ve fiziki problemlerde) piyano kullanımı ve müzik dersleri alan öğrenciler, % 34 daha fazla başarılı oldular. Bundan anlaşılan ise, müzik eğitiminin düşünebilme ve akıl yürütebilmede kullanılan sinir bağlantılarını hızlandırması ve erken yaşlarda verilen müzik eğitiminin çocukların yaratıcılık kabiliyetlerini artırmasıydı. Hatta erişkinlerde bile günde 10-15 dakika müzik dinlemenin düşünebilme kabiliyetini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Aydın, 2000, s., 17).

Belli bir sırada zincirleme yaratıcılık yeteneği, hem bilimde hem de müzikte önemli bir yetenektir. Müzik eğitimi alan çocuklar, sinir bağlantıları kolaylıkla organize edebilen esnek beyinlere sahiptirler. Sinir bağlantıları beynin korteks bölgesindeki desenlerin oluşması müzik ve eğitim yoluyla doğrudan etkilenmektedir. Müzik dinleme ve piyano çalmayı öğrenme, aynı zamanda çocukların matematik ve fen derslerini kavrama yetenekleri belirgin seviyede artırmıştır. Anaokulu ve ilkökul müfredatlarında verilen müzik eğitimi de matematik zekası ve kişilik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

Journal of Applied Developmental Psychology (December 1999) dergisinde, erken dönemde çocuklara verilecek müzik eğitiminin faydaları listelendi. Bilhassa ailelerle birlikte müzik eğitimi alan küçük çocuklarda zekanın gelişimi olumlu yönde artmaktadır. Bu ise zekanın, hayattaki kazanılan tecrübelerle geliştirilebileceğini gösterir. Yani zeka tek başına genetik tarafından belirlenmez. Özellikle ailenin çocuğuyla birlikte geçirdiği dolu dolu zaman diliminin artışına paralel olarak çocuğun zeka ve uyum gibi kabiliyetlerinde, kontrol grubuna nazaran belirgin artış sağlanmıştır. Ailenin çocuğu ile birlikte zaman harcamamakla yaptığı olumsuz katkı, boşanmış, fakir ve düşük eğitim seviyesine sahip ailelerin veya azınlık psikolojisi gibi faktörlerin olumsuz katkılarından daha önde gelmekteydi. Çocuğun zeka gelişiminde ve başarısında ailenin çocuğa ayırdığı zaman çok önemli bir faktördü. Bunun fark edilmesi, birlikte verilen müzik eğitiminin yaptığı tesir artırıcı katkıyla fark edildi. Altmış altı çocuk üzerinde yapılan bir başka çalışmada, önce bütün çocuklara Stanford-Binet zeka testi ile müzik yeteneği testi uygulandı. Sonra deney grubundaki öğrenciler 30 hafta boyunca haftada 75 dakika müzik eğitimi aldılar. Sonunda müzik eğitimi alan çocukların düşünme ve yaratıcı düşünme testlerindeki başarılarında belirgin artış gözlemlendi. Kelime ile alakalı zeka testlerinde ise her iki grupta da önemli bir farklılık bulunmadı. Müzik eğitimi yanında, aileleriyle yakın bir beraberlik geçiren çocuklarda standart zeka

testlerinde başarı oranı, % 50'den % 87'ye çıkarken, aileleriyle daha az zaman geçiren ve müzik eğitimi alan çocuklarda bu başarı % 78 seviyesinde kalmıştır (Aydın, 2000, s., 17).

5.4 Müziğin Sistem Üzerine Genel Etkileri

Müzik ve hormonlar arasındaki ilişki yukarıdaki mekanizma üzerinden kurulur. Vücuttan salınan hormonlar veya bedene etki eden işlemler, beyne de etki eder. Müzik dinleme, müziğin tarz ve cinsine bağlı olarak stres hormonlarının salınımını artırıcı veya azaltıcı rol oynar. Çeşitli müzikleri dinleme öncesi ve sonrası yapılan kortizol ölçümleriyle bu ispatlanmıştır. Bu çerçevede, stres hormonu üretici durumlarda stresi azaltıcı müzik dinleme, oldukça faydalı olmaktadır. Mesela; tıpta mide ülserlerini incelemeye kullanılan gastroskopi tekniği, uyanık insanlara uygulanırken, kişilerde belli bir seviyenin üstünde stres oluşmaktadır. Bu hastalara gastroskopi esnasında stresi azaltıcı ve hoşlandıkları müzik, bir müzik terapisti kontrolünde dinletildiğinde, kontrol grubuna nazaran bariz derecede kortizol seviyeleri düşük bulunmuştur. Kontrol grubunun kanlarında ise, hem kortizol hem de ACTH yüksek bulunmuştur (Aydın, 2000, s., 17).

Benzer bir çalışmada, ertesi günü ameliyat olacakları söylenen bir grup hastaya bu haber söylendikten hemen sonra, yaklaşık bir saat kadar stresi azaltıcı müzik dinletildi. Diğer bir gruba ise, haber söylendikten sonra bir şey yapılmadı. Sağlam kişiler de kortizol ölçümleri açısından kontrol grubu olarak kullanıldı. Her iki ameliyat olacak hasta grubunda haber sonrasında 15 dakika içinde kortizol seviyeleri % 50 oranında arttı. Bir saat sonra ise, müzik dinlemeyen ameliyat olacak gruptaki kortizol seviyesi artmaya devam ederken, müzik dinleyen grubun seviyesi, normal seviyesine geri döndü. Bütün bu araştırmalar göstermektedir ki, müzik stresli durumlara verilen kortizol cevabının süresini belirgin şekilde azaltmaktadır. Ayrıca tıbbi teşhis ve tedaviler esnasında

üretilen stres hormon seviyeleri, kişilere müzik dinletilerek belirgin ölçüde azaltılabilir (Aydın, 2000, s., 17).

Sağlıklı kişilere dinletilen üç farklı müzik cinsinden (düzenli ritme sahip müzik; düzensiz ve gürültülü müzik ile güçlü ritmik özellikleri olmayan sakinleştirici ve dinlendirici müzik) sadece sakinleştirici ve dinlendirici müziği dinleyen kişilerin kortizol ve nöradrenalin seviyeleri belirgin şekilde azalmıştır.

Ancak müziğin bu etkileri, hem kişilerin genel anatomik yapısına hem de seçilen müziğe bağlı olarak değişmektedir. Mesela antrenmanlı ve antrenmansız sporcularda hareketli ve hareketsiz parçalar eşliğinde yapılan yoğun egzersiz sonucunda hareketli müziğin, antrenmansız sporcularda kortizol seviyesini artırdığı, ama antrenmanlı sporcularda bir etkiye yol açmadığını bulmuşlardır. Bu ise, formda olmayan kişilerin kilo kaybına yol açar. Formunda olan atletlerde ise böyle bir etki gözlenmemiştir. Müzik bölümü öğrencilerinin, stres hormon seviyeleri, diğer öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Kesin olarak bilinen bir şey ise beyin, hormonlar ve müzik arasında karşılıklı giriftir bir ilişkinin olduğudur.

Müzik, depresyon geçiren gençlerde beyni rahatlatıcı ve hormonal düzensizlikleri hafifletici rol oynar. Kronik depresyon beynin sağ ön bölgesindeki aktivasyonun artmasıyla da paraleldir. Müzik, depresyondaki kişinin ruh halini tersine döndürüp, stres hormonlarını azaltır. 20 dakika müzik dinleyen kişilerde, beynin faaliyet durumu ve stres hormonları (kortizol salınımı) seviyesi değişmiştir. Müzik eğitiminin mücerret düşünmenin yanında kelime hafızasına da olumlu yönde etki ettiğine dair tespitler vardır (Aydın, 2000, s., 17).

Sakinleştirici ritmik müzik dinleme, ayrıca yeni doğan bebeklerde fizyolojik ve davranış bakımından rahatlamayı ve gevşemeyi

kolaylaştırır. Müzik dinlemenin uzun süreli etkilerine gelince, artan stres hormon seviyesi, içinde bulunulan durumu uzun süreli kalıcı olarak kayıt etmesi için beyne mesaj yollar. Bu açıdan müzik, hafızayı güçlendirici bir uyarıcı olarak iş görür. Herhangi bir metin ezberlenecekse bunu bir müzik eşliğinde yapmak çok daha kolay olur.

Sağlıklı kişiler genellikle belli bir müziğin kendilerinde nasıl bir etki ettiğini bilmeden, dinleyecekleri müziği seçerler. Eğer belli bir müzik çeşidi kişide solunumu veya kalp atımını hızlandırıyorsa, bu tür kişiler, kortizol adrenalin gibi stres hormonlarının seviyesini, müziğin süresini ve çeşidini seçerek düzenleyebilirler. Kişi bu şekilde düzenli olarak seçtiği bir müziği dinlerse belli bir süre sonra stres hormonlarının seviyesini yükseltebilir. Ama bunun uzun süreli etkilerinin neler olabileceği, araştırılması gereken bir konudur.

Herkes kendisine uygun olan müzik çeşitlerindeki ses ve ritmi yakalayabildiğinde, sahip olduğu ruhi güzelliklerinin yansıttığı biyoenerjisinin müzik ile açığa çıkarılmasını kolaylaştırmaktadır. Müzik eğitiminin öğrenme temellerini anlamak, çocuğun beyнинin nasıl geliştiğini, anne-çocuk arasındaki bağın hayati önemini ve çocuğun ruh sağlığı ile öğrenme yeteneği ve öğrenmeye hazır olması arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için önemli bir araştırma disiplini haline gelmiş bulunmaktadır. Türk müziğinin makamlarının çeşitli psikolojik rahatsızlıklarda nasıl kullanılacağı hususunda bugün kulaktan dolma sahip olduğumuz bilgilerin yeni nörolojik, psikiyatrik ve endokrinolojik bilgilerle birlikte değerlendirilmesi için çok ciddi araştırmalara ihtiyaç vardır.

İnsanın psikolojisine, ruhi durumuna, hem de bedenine, etki eden müzik de "Yeni İnsan"ın yeni bakış açısıyla tekrar ele alınmalıdır. Müzik eğitimi, kişiye iş birliğini, dinlemeyi, üreticiliği, koordinasyonu, dilini düzgün kullanmayı ve analitik becerileri kazandırır. Bu etkilerin olumlu

veya olumsuzluğu, büyük ölçüde dinlenen müziğin çeşidine, özelliklerine ve kişilerin fizyolojisine, bağlı olarak değişebilmektedir. Kişilerin durumlarına ve inanç dünyalarında açacağı pencerelere göre seçilerek dinlendiğinde, insanın hem biyolojik yapısına, hem de öğrenmesine ve sosyal başarısına katkıda bulunabilecek bir müziğe ait tınıların faydası inkar edilmemelidir. İnsana düşen görev, her şeyde olduğu gibi, müziği de sadece bir eğlence vasıtası olarak değil, iyiyi, güzeli, doğruyu yakalamada ve inşa etmede kullanabilmek olmalıdır.

5.5 Müzikbilim

Müzik sosyal olgu ve kültür bağımlı bir sanat alanıdır. Sanat alanı olmasına rağmen toplumsal bağı nedeniyle aynı zamanda bilimdir. Müziğin sanat ve bilim oluşu çelişkilere neden olur ve objektif olunabildiği gibi sübjektif de olmak söz konusudur.

Eğitilmiş olarak müziğe yönelmek, müzik araştırması yapmaya çalışmak, araştırmacıyı kültürel değerlerin öznesi yapar ve yanlış anlamalara neden olur. Toplum içinde birey olarak bağımlılık-bağımsızlık sınırını keşfeden, bunun farkına varan, çelişkisini yaşayan sanatçı ve bilimcidir. Bilimci olmak, özellikle sanat bilimcisi olmak başlı başına bir surundur. Bireysel yargı ve kültürel değerlerin sürekli dengede olması söz konusudur. Sanatçı ise, içinde bulunduğu toplumun değerlerine karşı savaştan, onlarla yüzleşen, bağımsızlığını verdiği ürünle ilan eden bir konumda olmanın rahatsızlığı, aynı zamanda huzuru içindedir. İki farklı ve bağımlı uğraşı alanındaki bu insanlar, sürekli toplumla iletişim içindedirler.

Müziğin o kadar çok tanımı var ki tekrar yapmanın bir anlamı yok. Son yıllarda bu tanımların dışında eklenen sıfatlar çok ilginç; "yoz müzik", "kültürsüz müzik", "basit müzik", "piyasa müziği" vb. Müziğin önüne getirilen bu sıfatların aslında müzik endüstrisi kanalıyla piyasaya

sunulan, müziği meta konumuna getiren, sahibine yabancılaştıran niteliği vardır. Yabancılaşma müzik endüstrisinin gelişmesi, müziğin metalaşması ile başlayan süreçtir (Yıldırım,2000, s., 46.48).

Özde aynı olan ürünün, biçimde farklı olması üreten ve üretenler için bir yanılsama ve iletide kopukluklara neden olmaktadır. İletide başlıca amaç iletinin alıcı tarafından eksiksiz-doğru çözümlenmesi, anlaşılmasıdır. Müzik iletisinde kodların çözülememesi doğru örnekte sunulmaması olumsuz tepkilere neden olmaktadır. Bir mehter takımının herhangi bir şirket, tören ya da bayramlarda konser vermesi de anlam aktarımı uğraşdır. Mehter müziği savaş müziğidir. Müziğin kullanım alanında ideolojik nedenler yatar. Konuyu genele yaydığımızda her ortam için herhangi müzik türünü kullanmak, müziği standartlaştırarak maddeye dönüştürür. Standart müzik ortaya çıkarmak amaç değil, yaşamın devamı için araç olur.

Günümüzde müzik standartlaşmaya yönelmiştir. Müziğin standartlaşmaya, endüstri içine girmeye yönelmesi beraberinde yabancılaşmayı doğurur. Meta olma hali sistem içinde olmayı ve sistemin yasalarına tabi olmayı gerektirir. Sanatın resmi ideolojiden uzak kendi yasaları vardır.

"Oysa hiçbir müziksel anlam ya da müzik hiçbir doğa hukuku tanımaz. Müzik aracının oluşumu, doğası, ona müzik üzerinde bir hakka, hukuka sahip olma izni vermez. Müzik toplumsal olana değil, doğal olana da kendi tarzında egemendir " (Yıldırım,2000, s., 46.48).

Genel olarak sanatın, özel olarak müziğin özelliği alternatif olması, kendi üretim sürecini bağımlı ve bağımsız belirleyebilmesidir. Metalaşan, endüstri içinde fiyatı olan eser aynı zamanda egemenlik aracına dönüşür. Yabancılaşmanın farklı odağında bulunan egemenlik aracı konumu müziği toplumdan koparak ilk evrenin tersine, toplumu

yönlendirici rolü sayesinde siyasi erk zihniyetini aktarır. Tekdüze ritimli, hızlı tempolu, sözün önemsenmediği müzik ürünlerinin ortaya çıkışı bu nedenlere dayanır. Standart müzik kanalı sözel yapıda kısırdır. Sözsüz müzikte metafizik alana kaymak kolaydır. Sözlü müzik de iletide nettir. Söz toplumu anlamını gösterdiği gibi, topluma anlamlar, iletiler gönderebilir. Müziğe birçok düşünür değinerek toplum içindeki işlevinin önemini vurgulamıştır. Müzik felsefesini daima filozoflar müziği tam olarak bilmeden yapmışlardır ve savları genelde soyut kalmıştır. Bu alanda en önemli çalışma yapanların başında Adorno gelmektedir.

O düzenli bir toplumda, nitelikli müziğin üretileceğini; nitelikli müziğin toplumu olumlu yönde başarıya götüreceğini, standartlaşmış müziğin kötülüğünü belirtir. Hatta müziği "Mesih" olarak görür. Bazı yönlerden Adorno'ya karşı çıkılsa da, hala güncelliğini koruyan savlarının olduğunu göz ardı etmememiz gerekiyor.

Müzik gönderdiği ve gösterdiği ile kültürel yapının dinamiğini etkiler. İletiyi müzisyen gönderir, toplum algılar. Her ikisine de ağır sorumluluk yüklenmiştir. Toplum içinde herkes sanatın bir parçasıdır. Yalnızca aktif ve pasif olmak söz konusudur. Süreç her iki konumda diyalektik bir ilişki arz eder. İlişkiler sonucu sanat eseri yeniden ve yeniden yorumlanmak koşuluyla anlam kazanır.

Eserin üretim aşaması sunumuyla sonlanmaz. Aksine izleyicinin karşısında sürekli üretim söz konusudur. Kısacası sanat yapıtını anlama, o hangi yetilerimize hitap ediyorsa, bu yetilerle ve bu yetilerde onu yeniden yaratma demektir. Sürekli üretim eseri olduğu gibi toplumu-bireyi üretime (bilinç-kültür) anlamına gelir. Toplumun-bireyin sanat (müzik) bağımlı olması sanatı bilgece izlemesi dinlemesi gelecek açısından pozitif bir eylemdir.

5.6 Müziksel İletişim

İletişim insan yaşamında önemli bir yer kaplar. İnsanların yaşamını devam ettirebilmesi için iletişim kurmaya ihtiyacı vardır. Günümüzde insanlığın gelişmesine en fazla yararı olan eğitim ve öğretiminde iletişime büyük oranda ihtiyacı vardır. İletişim olmadan öğrenme olmaz. İletişim çeşitli alanlarda gerçekleşir bunlardan biride sanattır. Sanat her kesimden insana ulaşabilir. Sanatsal iletişimde kendi arasında dallara ayrılır. Müziksel iletişim bu dalların en önemlilerinden birisidir. Müziksel iletişim kendine özgü bir estetik biçimdir. Estetik bütünlerden oluşan belli ilişkiler yoluyla ortaya çıkan bir paylaşım sürecidir. Duygu, düşünce izlenim ve tasarımların veya bunları kapsayan davranışların etkileşim ilişkileri yoluyla paylaşılma sürecidir. Bu estetik bütünler belirli güzellik anlayışlarına göre birleştirilip seslerden oluşmakta ve başkalarıyla paylaşılmak istenen duygu, düşünce, izlenim ve tasarımları kapsamaktadır.

Etkili bir müziksel iletişim sırasında alıcıda belli davranış değişikliklerinin oluşması beklenir. Belli ortamlarda gerçekleştirilen müziksel iletişimlerde davranış değişikliğinin meydana getirilmesi amaçtır. Müziksel iletişim hem kendine özgü bir iletişim biçimi, hem de etkili bir iletişim aracıdır. Özellikle eğitim alanında büyük oranda kullanılmalıdır.

6. RESİM-İŞ DERSLERİNDE MÜZİĞİN YARATICILIĞA ETKİSİ

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş döneminde, resim eğitimi açısından önemli uygulamaların başlatıldığı, eğitim sisteminin bütünlüğü içinde resim eğitime özel bir yer verildiği ve kısa sürede büyük gelişmeler gerçekleştirildiği bilinmektedir.

6.1. İlköğretimde Resim-İş Dersleri

İlköğretimde Resim-İş dersleri, görsel ve işitsel sanatlar eğitimi alanıdır. Resim-İş eğitiminin önemi, sanat eğitimbilimi boyutlarında değerlendirildiğinde, insana kendini anlatacağı bir dil, bir anlatım yolu kazandırmasında temellenir. Kültür aktarımının yanı sıra bireyin psikolojik gereksinimlerinin karşılanması yoluyla tam olarak gelişmesi hedefiyle, genel sanat eğitimi kapsamındaki resim eğitimi; eğitsel yönü güçlü, çağdaş ve yetkin bir kişilik geliştirme ve kültürlenme aracı oluşturmaktadır.

İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programının amaçları; “Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlar bilgisi kazandırmak, sanatın görsel bir iletişim formu olarak kullanılmasını ve değerlendirilmesini sağlamak, yaratıcılığı geliştirmek, kendini ifade yollarını ve sanatsal ifade beceri ve tekniklerini öğretmek, estetik duyguları geliştirmek, estetik kişilik kazandırmak, özgün düşünme kapasitelerini genişletmek, sorumluluk ve işbirliği duygularını geliştirmek, tasarım yetilerini ortaya çıkarmak, öğrencilerin sanatı üreten ve bilinçli olarak tüketen bireyler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkmalarını sağlamak” olarak açıklanmaktadır (MEB Yayınları, 1992, s., 5).

Çocukların eğitiminde büyük önem taşıdığı görülen Resim-iş derslerinin okul programlarında gereken yere sahip olması beklenir. Ancak günümüze doğru yaşanan her değişiklikte, genel olarak sanat eğitiminin ve özel olarak Resim-İş derslerinin önemini ve önceliğini yitirdiği gözlenmektedir. İlköğretim okullarında Resim-İş derslerinin ders dağılımı içindeki ağırlığının azalması, dersin amaçlarının gerçekleşmesini önleyecek boyutlara varmıştır.

Resim-iş dersleri günümüzde yeterli ilgiyi görememektedir. Oysa öğrencinin yaşam boyu kullanacağı yaratıcılığının gelişmesinde en fazla bu ders rol oynamaktadır. En büyük etkilerinden birisi de öğrencinin kişiliğinin gelişmesine sağladığı faydadır. Resim-iş dersleri sırasında en büyük problem öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarmaktır. Yaratıcılık her bireyde farklı ortaya çıkar, bireyin çevre ve olanakları yaratıcılığını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Özellikle ilköğretim aşamasında öğrenci çevre ve olanaklar ne olursa olsun okulda yönlendirilerek yaratıcı zekası geliştirilebilecektir. Çeşitli örnekler göstermek buna geçici bir çözüm bulmuştur, fakat bu da öğrencileri taklitçiliğe yöneltmiştir.

Sanat eğitimi alanındaki yeni yönelimler ise Resim-İş derslerinin kapsamını genişletmiştir. Resim-İş dersleri, sanat bilimlerini de içeren uygulamalı çalışmaları birleştiren bir yapıya dönüştürülmektedir. Eğitim fakültelerinin sınıf ve dal öğretmenleri eğitiminde bu anlayışa uygun düzenlemeler yapılmıştır (Kırışoğlu, 1997 s., 35.36). Ayrıca modern sanat anlayışı içinde, görsel sanatlar alanında yer alan resmin, diğer sanatlarla ilişki içinde öğretilmesi görüşü geliştirilmiştir (San, 1998, s., 21-23.). Öğrencilerin bir bütün içinde sanatı anlaması, öğrenmesi ve yaratıcı etkinlikte bulunması, resim dersinin de içinde olduğu sanat eğitimi alanının yeni ve çağdaş bir kimlik kazanması anlamı taşıdığı düşünülmektedir.

Çeşitli ressamların müzikle olan çalışmalarından etkilenilerek derslerde müzik kullanma fikri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin müziği dinleyerek yaptığı resimlerde büyük oranda değişiklikler gözlenmiştir. Öğrencinin işitsel algıyı görsele dönüştürürken ilk çalışmalarda zorlandığı fakat daha sonra rahatladığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin yaratıcı çalışmaları sırasında uygun ve rahat bir ortam hazırlanmalıdır. Her öğrencinin çalışmalara tam olarak katılması mümkün değildir. Eğitimi etkileyen dış etkenler doğal olarak bu çalışmayı da etkileyecektir. Yapılacak çalışma sırasında sınıf ortamının huzur verici ve rahat olması sağlanmalıdır. Ayrıca dinletilecek müzik de dinlendirici ve huzur verici olmalıdır. Bu tez çalışmasında çalışma sırasında müzik dinletilerek ve dinletilmeden çeşitli denemeler yapılacaktır. Ortaya çıkan çalışmalar karşılaştırılacak ve sonuca bağlanacaktır. Yapılan çalışmalar yaş ve seviyeye göre gruplandırılacaktır. Bu çalışmalar sayesinde sadece resim-iş derslerine katkı sağlanmayacak, öğrencilerin müziği tanıyarak ve kişilik sahibi olarak yetişmeleri sağlanacaktır. Özellikle kırsal kesimde yaşayan öğrencileri göz önünde bulundurursak, gerçek müzikten uzak genellikle arabesk dinleyerek yetişmekte olan bireyler olduklarını görürüz. Bu öğrencilerin kendilerini yetiştirmeleri için en yakın nokta okullardır. Fakat yaşadıkları çevre dolayısıyla onları sanata yaklaştırmak çok daha zordur. Günümüzde birçok çocuk gerçek müziği tanımadan yaşamını sürdürmektedir. Çevre ve aileleri buna olanak sağlamamaktadır. Fakat müzik eğitimde kullanılmaya başlanırsa öğrenci müziği tanıyacak ve doğru müzik seçimini yapacaktır. Bu sayede çevremizde müzik kirliliği bir nebze azalacaktır. Buradaki en önemli görev resim-iş ve müzik öğretmenlerine düşmektedir.

7. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan ölçütler açıklanmıştır.

7.1 Araştırmanın Modeli

Resim-iş eğitimi derslerinin müzik eşliğinde yapılmasının yaratıcılığa etkilerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma deneme modelinde gerçekleştirilmiştir.

İlköğretimde uygulanan resim-iş derslerinde müzik dinletilmesinin öğrenci resimlerine etkilerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırma, deneme modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Eskişehir Merkez Türkmentokat İlköğretim okulu müdürlüğünden I. Kademe, 4. ve 5. sınıf listeleri alınmıştır. Etkinliğe katılan öğrenci sayısı sınıf mevcuduyla denklenmiştir. 4. sınıf 16, 5. sınıf 16 olmak üzere çalışmaya toplam 32 öğrenci katılmıştır. İlk aşamada bu sınıfların öğrencilerine müzik dinletilmeden konu verilerek resim yaptırılmıştır. İkinci aşamada ise yine aynı konu verilerek fakat bu kez klasik müzik dinletilerek resim yaptırılmıştır. Konu denkliği sağlayabilmek için iki denmede de aynı konu verilmiştir. Öğrencilerin daha geniş boyutlu düşünceleri amacıyla konu olarak doğadan gözlem çalışması seçilmiştir. Ortaya çıkan resimler çizgi, doku, renk, leke, oran-orantı ölçütlerinde değerlendirilmiştir.

7.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2003-2004 eğitim öğretim yılı Eylül, Ekim, Kasım aylarında Türkiyede I. Kademe 4., 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Eskişehir Merkez Türkmentokat İlköğretim

okulu 4/A sınıfından 16, 5/A sınıfından 16 olmak üzere toplam 32 öğrenci oluşturmaktadır.

4/A ve 5/A sınıflarında müzikli ve müziksiz olmak üzere iki deneme modeli uygulanmıştır. Bu uygulamalarda 32 adet müzik olmadan yapılmış, 32 adet müzik eşliğinde yapılmış toplam 64 adet öğrenci resmi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Elde edilen örneklemin çok fazla olması nedeniyle aralarından eleme yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği açısından elmenin resimsel açıdan yeterli bilgiye sahip uzman bir kişiye yaptırılmasına karar verilmiştir. Uzman kişi olarak Yrd.Doç. Özlem KESER seçilmiştir.

7.3 Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli bilgiler iki kaynaktan toplanmıştır. Birincisi ilgili literatür, ikincisi ise öğrenci resimleridir. Araştırma problemini tanımlamak, problem alanıyla ilgili durumu ortaya koymak için geniş çaplı bir literatür taraması yapılmıştır. Resim-iş derslerinin yaratıcılığa etkilerinin belirlenmesinde veri toplama aracı olarak öğrenci resimleri kullanılmıştır. Öğrenci resimleri Eskişehir Merkez Türkmেন্টokat İlköğretim Okulu I. Kademe 4.sınıf 16, 5. sınıf 16 toplam 32 öğrenci arasından seçilmiştir. I. Kademe 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasından müzik eşliğinde işlenmiş ders sonucu ortaya çıkmış 32 adet resim ve müziksiz işlenmiş ders sonucu ortaya çıkmış 32 adet resim, toplam 64 adet resim alınmıştır. Toplam 64 adet resim araştırmanın verilerini oluşturmuştur. Ortaya çıkan 64 resim içerinden 3 adet müzikli çalışılmış, 3 adet müziksiz çalışılmış toplam 6 adet resim belirlenmiştir. Resimler arasındaki belirleme Yrd.Doç. Özlem KESER tarafından yapılmıştır.

Araştırma verileri arasından 3 adet müzik eşliğinde ve 3 adet müziksiz çalışılmış resim belirlenmiş, örnek olarak sunulmuştur. Belirlenen resimler üç farklı öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme ölçütleri çok iyi, iyi, orta, başarısız olarak belirlenmiştir.

Araştırmada yardımcı olmaları için öğretim görevlileri, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü öğretim görevlisi Necla COŞKUN, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Araştırma Görevlisi Müfit ERCAN, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Görevlisi Rıdvan COŞKUN belirlenmiştir. Değerlendirmenin güvenilirliği açısından resimlerin müzikli yada müziksiz olmaları belirtilmeden değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirme ölçütleri evrensel resim ölçütlerine göre belirlenmiştir.

7.4 Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Dersi müzik dinleyerek ve dinlemeden işleyen I. Kademe 4., 5, sınıf öğrencilerinin resimleri, resimsel ölçütler doğrultusunda yaratıcı etkiler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Değerlendirilmede belirlenen ölçütler aşağıda belirtilmiştir:

Ölçüt ve alt ölçütler:

a. Çizgi

- Düz ve yatay çizgilerin kullanımı.
- Dik ve eğik çizgilerin kullanımı.
- Oval çizgilerin kullanımı.
- Çizgide hareketin kullanılması.
- Çizginin ton değerlerinin kullanılması.
- Çizgileri sık ve seyrek kullanabilme.

b. Doku

- Nesnelere dokularını farkederek resimlerinde gösterebilme.

c. Leke

d. Renk

- Kontrast renkleri kullanabilme.

- Sıcak ve soğuk renkleri kullanabilme.
- Ana ve ara renkleri kullanabilme
- Renklerle armoni oluşturabilme.

e. Oran-orantı

Bu ölçütler göz önünde bulundurularak öğrenci resimleri uzman olarak belirlenen üç farklı öğretim görevlisi tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sırasında belirlenen 6 adet resim müzikli ve müziksiz olduğu belirtilmeden, karışık bir şekilde verilmiş ve çok iyi, iyi, orta, başarısız olarak değerlendirilmeleri istenmiştir. Değerlendirilen resimler ve sonuçları bulgular ve yorum bölümünde verilmiştir.

Resimlerin değerlendirmesi sırasında çok iyi, iyi, orta, başarısız olarak belirlenen değerlendirme ölçütleri sayısal ortalamalarının alınabilmesi için aşağıdaki şekilde sayısal olarak deklendirilmiştir.

ÇOK İYİ	: 4
İYİ	: 3
ORTA	: 2
BAŞARISIZ	: 1

Bulgular ve yorum bölümünde verilen tabloda müzik eşliğinde ve müzik olmadan çalışılmış resimlerin değerlendirme şekilleri gösterilmiş, ortalamaları alınmış, karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur.

9. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümlenmesi, Resim-iş derslerinde yaratıcı düşünce ve estetik kaygılarını arttırmak amaçlarına ilişkin olarak veri toplama aracı ile toplanan verilerin karşılaştırmalı olarak çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgularına ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Resim-iş sırasında müzik dinleyerek ders işleyen ve müzik dinlemeden ders işleyen I. Kademe 4., 5. sınıf, öğrencilerinin resimlerinin belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesi:

- a. Öğrenci resimlerinin çizgi kullanımı açısından değerlendirilmesi.
- b. Öğrenci resimlerinin doku kullanımı açısından değerlendirilmesi.
- c. Öğrenci resimlerinin leke kullanımı açısından değerlendirilmesi.
- d. Öğrenci resimlerinin renk kullanımı açısından değerlendirilmesi.
- e. Öğrenci resimlerinin oran-orantı kullanımı açısından değerlendirilmesi.

8.1 Resim-iş derslerini müzik eşliğinde işleyen ve işlemeyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinin değerlendirilmesi

Resim-iş derslerini müzik eşliğinde işleyen ve işlemeyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinin, belirlenen ölçütlere göre karşılaştırmalı değerlendirilmiştir. Değerlendirilen resimler aşağıda verilmiştir.

Konu : Doğadan gözlem çalışması
Teknik : Pastel boya tekniği

Resim 1. 4. sınıf. 9 yaş
Müziksiz uygulanmış (35X25)

Resim 2. 4. sınıf. 9 yaş
Müzik eşliğinde uygulanmış(25X35)

Resim3. 5. sınıf. 10 yaş
Müzik eşliğinde uygulanmış(25X25)

Resim 4. 5. sınıf. 10 yaş
Müziksiz uygulanmış (35X25)

Resim 5. 5. sınıf. 10 yaş
Müzik eşliğinde uygulanmış(25X25)

Resim 6. 5. sınıf. 10 yaş
Müziksiz uygulanmış (35X25)

8.1.1 Müzik eşliğinde ders işleyen ve işlemeyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinin, kompozisyon kuralları açısından değerlendirilmesi

Resim eğitiminde temel sanat öğelerine dayanarak 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinde;

- Çizgi
- Doku
- Leke
- Renk
- Oran-orantı

özellikleri aranacaktır.

Belirlenen öğretim üyelerinin puanlamalarına göre aşağıdaki tablo oluşturulmuş, ayrı ayrı ve genel bir şekilde ortalamaları alınmıştır. Değerlendirmeler sonucunda resim-iş derslerini müzik eşliğinde işleyen öğrencilerin resimlerinin aldığı puanlar ve ortalamaları, dersi müzik eşliğinde işlemeyen öğrencilerin resimlerinin puanlarına göre daha yüksektir. Belirlenen bütün ölçütlerde alınan ortalamalara bakıldığında aynı sonucu görmekteyiz. Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri çizgi, doku, leke, renk ve oran-orantı açısından işlemeyen öğrencilere oranla daha başarılıdır. Müzik eşliğinde yapılan resimlerin daha başarılı olması müziğin resim-iş derslerinde gerekli olduğunu göstermektedir. Müzik öğrencileri ve öğrenci çalışmalarını olumlu yönde etkilemektedir.

Resim 1, resim 4, resim 6 müzik olmadan yapılmış resimlerdir. Resim 2, resim 3, resim 5 ise müzik eşliğinde çalışılmış resimlerdir. Tablo 1' i incelediğimizde müzik eşliğinde yapılmış olan resimlerin daha başarılı notlar aldığı görülmektedir.

Tablo 1: Müzik eşliğinde ve müzik olmadan yapılan öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesi

Ölçütler	Müzik eşliğinde ders işleyen öğrenci resimleri									Müzik olmadan ders işleyen öğrenci resimleri								
	Resim 2			Resim 3			Resim 5			Resim 1			Resim 4			Resim 6		
Çizgi	3	4	4	4	3	3	4	4	4	2	3	2	3	4	2	2	2	2
	3.6			3.3			4			2.3			3			2		
	3.6									2.4								
Doku	4	3	4	4	4	3	4	4	3	2	2	2	2	4	1	4	1	3
	3.6			3.6			3.6			2			2.3			3.6		
	3.6									2.3								
Leke	4	4	3	4	4	3	4	4	4	2	3	2	2	3	2	4	2	3
	3.6			3.6			4			2.3			2.3			2		
	3.7									2.2								
Renk	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	2	2	3	3	2	2	2	2
	4			4			3.6			2.3			2.6			2		
	3.8									2.3								
Oran- orantı	4	4	4	4	3	4	4	3	4	3	2	2	4	2	3	3	3	2
	4			3.6			3.6			2.3			3			2.6		
	3.7									2.6								
Genel Ortalama	3.7									2.4								

8.1.1.1 Çizgi

Çizgi çeşitlerinin kullanılış biçimlerine göre değerlendirilmesi (dik, eğik, düz, kırık, yatay, oval ve diyagonal çizgiler):

- Düz ve yatay çizgilerin kullanımı.
- Dik ve eğik çizgilerin kullanımı.
- Oval ve diyagonal çizgilerin kullanımı.
- Çizgide hareketin kullanılması.
- Çizginin ton değerlerinin kullanılması.
- Çizgileri sık ve seyrek kullanabilme.

Resim 2, resim 3 ve resim 5 müzik eşliğinde yapılmış ders sonucu meydana gelmiş resimlerdir. Resim 1, resim 4 ve resim 6 ise müzik olmadan işlenmiş ders sonucu meydana gelmiş resimlerdir. Değerlendirme tablosunu incelediğimizde müzik eşliğinde ders işlemiş öğrencilerin resimlerinin çizgisel açıdan daha başarılı olduğunu gözlemleyebiliriz. Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinin çizgi kullanımı açısından ortalaması 3.6666667 çıkarken, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin resimlerinin ortalaması ise 2.4444444' dür. Bu sonuca göre müzik eşliğinde ders işleyen öğrenciler daha başarılıdır.

Müzik dinleyerek ders işlemiş öğrencilerin resimleri olan resim 2, resim 3, resim 5' i incelediğimizde düz ve yatay çizgileri oldukça sık kullandıkları görülmektedir. Birbirlerine karşıt olarak çeşitli çizgiler kullanmışlar ve çizgide ki hareketlerle dengeyi sağlamışlardır. Çizginin dik ve eğik kullanımı ise müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilere oranla daha aktiftir. Oval çizgiler belli bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Müziğin ritmi çizgide hareket, sık ve seyrek, çizginin ton değerleri olarak ortaya çıkmaktadır. resim 1 ve resim 2' yi incelediğimizde

çizginin sık ve seyrek, ton farklarının Resim 2’de daha belirgin olduğu farkedilmektedir. Bu sonuca göre müzik eşliğinde ders işleyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, işlemeyen öğrencilere göre resimlerindeki çizgi kullanımında daha başarılı olduğu ve daha yaratıcı çizgiler kullandıkları söylenebilir.

8.1.1.2 Doku

Müzik eşliğinde ve müzik olmadan işlenmiş olan dersler sonucu ortaya çıkan resimler üç farklı öğretim üyesi tarafından doku kullanımı açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda müzik eşliğinde resim yapmış olan öğrencilerin resimlerinin puanları ortalaması 3.6666667, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin resimlerinin puanları ortalaması ise 2.3333333 çıkmıştır. Bu sonuca göre müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin başarısı daha yüksektir. Müzik eşliğinde ders işlemiş ve resim yapmış 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimleri olan, resim 2, resim 3, resim 5’ in doku unsurunun kullanılması ölçütüne göre resim 1, resim 4, resim 6’ ya göre daha başarılıdır. Müzik eşliğinde ders işlememiş öğrencilerin resimleri olan Resim 1, Resim 4, Resim 6 da doku etkileri daha yetersiz bulunmuş ve değerlendirmede notları daha düşük verilmiştir. Müzikteki hareket ve iniş çıkışlar öğrencilerin, nesnelere üzerindeki dokuları daha kolay farketmelerini sağlamaktadır. Resim 3 ve resim 5’ yi incelediğimizde ağaç formundaki dokular daha belirgindir. Resim 4 ve resim 6’ da ise doku etkisine pek fazla rastlanamamaktadır. Müzik eşliğinde ders işleyen öğrenciler doku kullanımında daha yaratıcı oldukları gözlenmiştir. Müzik öğrencilerin doku çağrışımlarını arttırmaktadır.

8.1.1.3 Leke

Bu bölümde müzik eşliğinde ders işlemiş ve işlememiş 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinde leke ögesi olarak, açık, koyu, orta, leke değerlerinin kullanılış özellikleri aranacaktır. Yapılan çalışmalar üç farklı öğretim üyesi tarafından leke kullanımı açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sırasında çalışmaların müzikli ve müziksiz derslerde işlendiği belirtilmemiştir. Bu da değerlendirmenin tarafsızlığını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Leke kullanımı açısından yapılan değerlendirmede müzik eşliğinde yapılan resimlerin ortalaması 3.7777777, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin resimlerinin ortalaması ise 2.2222222 dir. Bu sonuca göre müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri daha başarılı olduğu görülmüştür.

Çizgi çalışmalarında, çizgilerin sık ve seyrek kullanımı açık, koyu ve orta değerleri oluşturmaktadır. Müzik eşliğinde çalışılmış olan resim 2' de leke kullanımı başarılı, müzik olmadan çalışılmış olan resim 1' de ise başarısızdır. Müzik eşliğinde çalışılmış renkli çalışmalardan resim 3 ve resim 5' de leke kullanımının başarılı olduğu görülmektedir, fakat müzik eşliğinde çalışılmamış olan resim 4 ve resim 6' da baktığımızda aynı başarıyı görememekteyiz. Müzik eşliğinde ders işlemiş öğrencilerin resimleri olan resim 5 ve 7' de farkedebileceğimiz gibi leke etkisi oldukça belirgindir. Müzik öğrencilerin yaptıkları resime tamamen konsantre olarak leke etkisini daha kolay yakalamalarını sağlamaktadır. Bu sonuca göre müzik eşliğinde ders işleyen 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimleri, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilere göre daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

8.1.1.4 Renk

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinde renk ögesi olarak, renk kontrastlarının, sıcak ve soğuk renklerin, ana ve ara renklerin ve Renklerle armonilerinin kullanılması özellikleri aranacaktır. Müzik eşliğinde ve müzik olmadan denenmiş olan resimler üç farklı öğretim üyesi tarafından renk kullanımı açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda müzik eşliğinde çalışılmış olan resim 2, resim değerlendirme sonucunda müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinin puanları ortalaması 3.888889, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin resimlerinin puanları ortalaması ise 2.3333333 çıkmıştır. 3, resim 5 müzik eşliğinde çalışılmamış olan resim 1, resim 4, resim 6' ya göre daha başarılı görüşüne varılmıştır. Değerlendirme tablolarını incelediğimizde bunu açıkça görebilmekteyiz.

Resim 2' de zıt renklerin kontrastlığı dengeli bir biçimde kullanılmıştır. Müziğin içindeki tiz sesler sıcak renkler yardımıyla resme yansımıştır. Soğuk ve sıcak renkler dengeli bir biçimde kullanılmıştır. Müzik eşliğinde işlenmiş bir ders sonucu ortaya çıkmış olan resim 5' in müzikten olumlu yönde etkilendiği açıkça görülmektedir. Resim 6' ya baktığımızdaysa renksel açıdan düzensiz ve başarısız olduğu gözlenmektedir. Müzik eşliğinde işlenmiş bir ders sonucu ortaya çıkmış bir resim olan resim 3 ise resimsel renk kullanımını açısından oldukça başarılıdır. Kontrast renklerin dengeli kullanılmasının yanı sıra, renklerin ton değerleri de oldukça iyi kullanılmıştır. Müzik dinletilmeden işlenmiş bir ders sonucu ortaya çıkmış bir resim olan resim 1 ise renk kullanımını açısından başarısız olarak nitelendirilebilir. Müzik ritmi resimde renk olarak yansıdığı gibi, renkler arasındaki tonların farkıyla da yansımaktadır. Müzik renk kullanımını olumlu yönde etkilemektedir. Müzik dinleyerek ders işlemiş olan öğrencilerin renk kullanımında daha yaratıcı oldukları ve renkleri karıştırarak yeni renk bulma isteklerinin arttığı gözlenmiştir.

8.1.1.5 Oran- Orantı

I. kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerin resimlerinde oran-orantı, kompozisyonun dengeli yerleştirilmesi, lekelerin dengeli yerleştirilmesi ve bir bütün oluşturulması, büyük ve küçük biçimlerin orantılı bir biçimde yerleştirilmesi özellikleri aranacaktır. Müzik eşliğinde ve müziksiz olarak çalışılmış olan çalışmalar bu özellikleri belirtilmeden üç farklı öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirmede müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinin puanları ortalaması 3.7777777, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin puanları ortalaması ise 2.6666667 bulunmuştur. Değerlendirme sonuçlarına göre müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri daha başarılı bulunmuştur.

Resim 2, biçimlerde dengeli bir bütünlük oluşması ve kompozisyonun yerleştirilmesi açısından resim 1' e göre daha başarılıdır. Resim 3' e baktığımızdaysa yine oran-orantı açısından başarılı olduğunu görüyoruz. Resim 4 ise çizgi yönleri, ton değerleri, uzunlukları ile bir bütün oluşturmamaktadır, bu ölçüte göre başarısızdır. Resim 5 ve 6'yı incelediğimizde kompozisyonu oluşturan biçimlerin birbirine oranı açısından birbirinden çok farklı görülmektedir. Resim 5 oran açısından başarılıyken, resim 6' da biçimlerin oranı açısından sorunlar gözlenmektedir. Resim 3' de, kompozisyondaki biçimlerin büyüklükleri açısından birbirine oranı dengeli ve başarılı bir biçimde oluşturulmuştur. Resim 4' de ise biçimlerin birbirine oranının başarısız olduğu açıkça gözlenmektedir.

Müzik eşliğinde resim yapmış olan öğrencilerin resimlerinin oran-orantı açısından da daha başarılı olduğu örneklerde de açıkça görülmektedir. Müzik eşliğinde ders işleyen öğrenciler çalışmalarına daha fazla

konsantre olarak, verilen bilgileride resimlerine daha kolay aktarmaktadır.

Müzik eşliğinde resim yapmış olan öğrencilerin resimlerinin kağıda orantılı bir biçimde yerleştirildiği ve daha başarılı olduğu örneklerde de açıkça görülmektedir. Müzik eşliğinde ders işleyen öğrenciler çalışmalarına daha fazla konsantre olarak, verilen bilgileride resimlerine daha kolay aktarmaktadır.

Alt sınıflara inildikçe müziğe daha rahat adapte olarak resime aktardıkları görülmüştür. Klasik müzik dinleyerek resim çalışması yapan öğrencilerin ilk çalışmaları olumsuz sonuçlanmıştır, bunun sebebi ise öğrencilerin çevre bakımından klasik müzikten uzak olmalarıdır. Birkaç çalışma sonunda klasik müziğe alışan öğrencilerin sayısı artmıştır. Fakat büyük sınıflarda aynı etki görülememiştir.

Etkili çalışmalardan biriside öğrencilerin müziğin ritmini yakalama çabalarıdır. Ritmi hızlı olan müzik eserlerinde öğrencinin daha canlı renkler kullandığı, çizgileri daha sert ve belirgin kullandığı gözlenmiştir. Fakat ritm yavaşladıkça renklerdeki canlılık, çizgilerdeki sertlik kaybolmuştur. Diğer bir çalışmada ise öğrencilere arabesk müzik dinletilmiştir. Ortaya çıkan resimlerde genellikle karmaşa dolu renk ve çizgiler görülmüştür. Klasik müziğin ritmi düştükçe rahatlık ve huzur dolu resimler ortaya çıkmıştır. Müzikle ve müzik olmadan verilen konularda ise müzikli çalışma sırasında daha yaratıcı ve daha farklı çalışmalar ortaya çıkmıştır. Aynı yöntem iş eğitimi derslerinde de uygulanmış burada da müzikle çalışan öğrencilerin daha istekli ve daha verimli oldukları gözlenmiştir.

Sanat ve resim eğitimi istenilen ilgiyi görmemekle beraber resim-iş derslerindeki yaratıcılığı geliştirmek amaçlı yöntemlerin sayısı sınırlıdır. Genel olarak öğretim planlarına bağlı kalınarak sınırlı çalışmalar

yapılmaktadır. Bu da öğrencilerin resim-iş derslerinden soğumasına neden olur. Öğrencilerin ilgisini toplayabilecek değişik ve hareketli yöntemler denenmelidir. Yöntemlerin değişik ve ilgi çekici olması dersi monotonluktan uzaklaştıracak daha yaratıcı çalışmalar ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Resim-iş eğitimi yöntemi olarak kullanılabilir olgulardan biriside müziktir. Müzik maddesel olmayan tek sanattır. Direkt olarak insanın ruhuna ulaşır ve insan ruhunda izler bırakabilecek özelliğe sahiptir. İnsan ruhunda ve gelişiminde bu kadar etkili olan bir tekniğin çok daha iyi değerlendirilmesi gerekiyor. Müzik her alanda bir ilaç kadar etkiliyken faydalarının bu kadar az bilinmesi ve değerlendirilmesi eğitim dünyası açısından büyük bir kayıptır.

9. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, amaç bölümünde yer alan soruların çözümlenmesi amacıyla, bulgulardan varılan sonuçlara dayalı olarak araştırmanın konusuyla ilgili olarak önerilere yer verilmiştir.

9.1 Sonuç

İlköğretim okullarında, diğer derslerin yanı sıra resim-iş dersleri de üzerinde önemle durulması gereken ve müfredatın temel öğelerinden birisidir. Günümüzde güzel sanatlar ve müzik eğitimi hak ettiği yere ulaşamamış olduğundan, bu dersin genel eğitim içindeki yeri zaman zaman göz ardı edilmektedir. Toplumun ayrılmaz bir parçası olduğu kuşku götürmeyen müzik ve resim, toplumu oluşturan bireylerin eğitiminde de gizlenemez bir öneme sahiptir. Gelişmiş ülkelerde müzik ve resim eğitimine ayrılan bütçe ve mekanlara verilen öncelik, konunun önemini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde müzik eğitimi kendisine ayrılan geniş mekanlarda, evrensel çeşitlilikle özel olarak hazırlanmış plan ve programlarla devam ettirilmektedir. Buna bağlı olarak maddi kaynaklar yaratılmış, mekanlar hazırlanmış ve her öğrenciyi sanata yönlendiren, onunla eğiten bir eğitim sistemini beraberinde getirmiştir. Günümüz türk eğitim sisteminde yaratıcılığa yönelik çalışmaların sayısı çok azdır. Sanat eğitimi bu açıdan çok önemli bir yere sahiptir. İlköğretim okullarında ise sanat eğitiminin görevini resim-iş dersleri yapmaktadır. Bu dersin en önemli amaçlarından biri bireyin yaratıcılığını geliştirmektir. İlköğretim çağında uygulanan resim-iş derslerine yardımcı olmak amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Sanatların birbirlerini etkilemeleri, birbirlerine yardımcı olmalarından yola çıkılarak, müziğin etkisi resimsel çalışmalarda kullanılmaya başlanılmıştır. Müziğin desteği öğrencinin sınıf ortamında rahatlamasını, duygu ve düşüncelerini daha rahat bir şekilde kağıda aktarmasını sağlamaktadır.

Müziğin tınıları resimdeki hareket, kompozisyon, renk ve gibi öğeleri büyük ölçüde etkilemektedir. Resim-iş derslerinde yaratıcılığın önemi çok büyüktür ve yaratıcılığın geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu derste hedeflenen yaratıcılık öğrencinin ilerideki yaşamını da olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Yaratıcılığın gelişmesine yardımcı olma amaçlı çok çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biride işitsel bir sanat olan müzik sanatından faydalanma denemeleridir. Müziğin resim üzerindeki etkisi Paul Klee, Vasily Kandinsky gibi ünlü ressamlar tarafından çok daha önceleri fark edilerek denenmeye başlanmıştır. Müziğin titreşimlerini bu iki ressamımızın da resimlerinde duyabiliriz. Günümüzde eğitim programlarında yerini alan resim ve müzik artık birbirini etkilemeye başlamıştır. Resim-iş derslerinde müziğin dinletilmesi hem öğrencinin yaratıcılığını geliştirir, hem de kişiliklerinin gelişmesine ve kendi öz güvenlerini kazanmalarında yardımcı olur. Bu nedenle, resim-iş derslerinde müzik dinletilmelidir. Fakat, dinletilen müzik rahatlatıcı ve huzur verici olmalıdır. Yani öğrencileri karamsarlığa sürükleyebilecek arabesk türü müzikler olmamalıdır. Genel olarak, klasik ve enstrümantal müzikler tercih edilmelidir.

Bu araştırma ile resim-iş derslerinde yaratıcılığı arttıran bir yöntem olan, müzik eşliğinde ders işlenmesinin yaratıcılığa etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. 2003-2004 Eğitim Öğretim yılı Eylül, Ekim, Kasım aylarında I. Kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır.

Araştırmanın örneklemini 2003-2004 Eğitim Öğretim yılı, Eylül, Ekim, Kasım ayları, Eskişehir Merkez Türkmentokat Köyü, Türkmentokat İlköğretim Okulu I. Kademe 4. ve 5. sınıf, müzik eşliğinde ve müziksiz ders işleyen, öğrencilerin resimlerinden seçilerek oluşturulmuştur.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak öğrenci resimleri kullanılmıştır. Resimler müzik eşliğinde ders işlemiş ve işlememiş öğrencilerin resimleri arasından seçilmiştir. I. Kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden,

müzik eşliğinde ders işlemiş 32 adet, müziksiz ders işlemiş 32 adet olmak üzere toplam 64 adet resim alınmıştır. Toplam 64 adet resim araştırmanın verilerini oluşturmuştur. Araştırma verileri arasından 3 adet müzik eşliğinde ve 3 adet müziksiz çalışılmış resim belirlenmiş, örnek olarak sunulmuştur. Belirlenen resimler üç farklı öğretim görevlisi tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme ölçütleri çok iyi, iyi, orta, başarısız olarak belirlenmiştir. Araştırmada yardımcı olmaları için öğretim görevlileri, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü öğretim görevlisi Necla COŞKUN, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Araştırma Görevlisi Müfit ERCAN, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Görevlisi Rıdvan COŞKUN belirlenmiştir. Değerlendirmenin güvenilirliği açısından resimlerin müzikli yada müziksiz olmaları belirtilmeden değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirilen resimlere verilen puanların, müzik eşliğinde çalışılmış resimler ve müzik eşliğinde çalışılmamış resimler olmak üzere iki ayrı grupta ortalaması alınmıştır. Müzik eşliğinde çalışılmış olan öğrencilerin resimlerinin puanlarının genel ortalaması 3.755556 iken, müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin puanlarının ortalaması 2.466667' dir. Araştırmada elde edilen bulgulardan şu sonuçlara ulaşılmıştır. Müzik eşliğinde ders işleyen ve işlemeyen öğrencilerin resimlerinin, belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesinden elde edilen bulguların sonuçlarına göre;

- Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, kompozisyon açısından, müzik olmadan ders işleyen öğrencilerin resimlerinden daha başarılı ve daha yaratıcıdır.
- Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, kompozisyon yerleştirmesi açısından daha yaratıcıdır. Bu nedenle müziğin kompozisyonda yaratıcılığı olumlu yöde etkilediği söylenebilir.

- Çizgi kullanımı açısından müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, müzikle ders işlemeyen öğrencilere göre daha başarılıdır.
- Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinde ki çizgi kullanımı daha yaratıcıdır. Buna dayanarak müziğin çizgi kullanımında yaratıcılığı etkilediği söylenebilir.
- Renk kullanımı açısından müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, müzikle ders işlemeyen öğrencilere göre daha başarılıdır.
- Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimlerinde renk kullanımı daha yaratıcı bir şekilde kullanılmıştır. Bu nedenle müziğin renk kullanımında yaratıcılığı etkilediği söylenebilir.
- Oran-orantı kullanımı açısından müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, müzikle ders işlemeyen öğrencilere göre daha başarılıdır.
- Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, doku kullanımı açısından, müzik olmadan ders işleyen öğrencilerin resimlerinden daha başarılıdır.
- Müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri doku kullanımı açısından daha yaratıcıdır. Bu nedenle müziğin doku kullanımında yaratıcılığı olumlu yönde etkilediğini söyleyebiliriz.
- Leke kullanımı açısından müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resimleri, müzikle ders işlemeyen öğrencilere göre daha başarılıdır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre I. Kademe 4. ve 5. sınıf, II.kademe 6., 7., 8. sınıf öğrencilerinden, müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin resim-iş dersinin niteliğini belirlemede yardımcı olan

ölçütlerde başarılı ve daha yaratıcı düşünceye sahip olduğu görülmüştür. Müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin ise aynı ölçütlerde başarısız ve yaratıcı düşünceden daha az faydalandıkları gözlenmiştir. Ayrıca müzik eşliğinde ders işleyen öğrencilerin, derse daha fazla ilgi gösterdikleri ve daha fazla ilgili oldukları gözlenmiştir. Müziğin sınıfta kullanılması öğrenciyi keyiflendirmiş ve derse karşı isteklendirmiştir. Müzik eşliğinde ders işlemeyen öğrencilerin ise kısa sürede sıkıldıkları ve derse daha isteksiz geldikleri gözlenmiştir. Müzik sadece yaratıcılık açısından değil öğrencinin derse karşı tutumunu da olumlu yönde etkilemektedir. Müzik eşliğinde ders işleyen sınıfta müzik dinletilmesi bırakıldığında öğrenciler tepki göstermiş ve verimlerinin düştüğü görülmüştür.

9.3 Öneriler

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanarak, ilköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıf, II. Kademe 6.,7.,8. sınıflarında, resim-iş derslerinde yaratıcılığın artması için yapılması gereken ve bu konuda yapılmasının yararlı olacağı düşünülen şu öneriler geliştirilmiştir.

- Resim-iş derslerinde yaratıcılığın artması için, ders yeniliklere açık olmalı yeni ve motive edici çalışmalar uygulanmalı.
- Eğitim ortamları bireyin yaratıcı davranışlarını geliştirecek düzeyde olmalıdır.
- Resim-iş dersleri sırasında öğrencinin derse konsantrasyonu sağlanmalı.
- Ders sırasında öğrencileri rahatlatmak ve yaratıcılıklarını daha kolay ortaya çıkartmak amacıyla müzik dinletilmeli.
- Resim-iş öğretmenleri öğrencilerin resimlerini okul panolarında sıkça sergileyerek öğrencileri motive etmeli.

Bu araştırma sonucunda, öğrencilerin yaratıcılıklarını arttırıcı çalışmalara ağırlık verilmeli ve özellikle ilköğretimde müzikle resim eğitimi konusunda geliştirecek projelere yer verilmelidir. Milli Eğitim müfredatında resim-iş derslerini müzik eşliğinde yapılması desteklenmelidir. Uygun çevre ve sınıflar oluşturularak öğrencilerin yaratıcılıkları daha da artabilir. Bu da, öğrencilerin yaratıcı zekasını geliştirerek her alanda başarıya ulaşmasına olanak sağlayacaktır.

EKLER

- A. Öğretim görevlisi Necla Coşkun' un değerlendirme tablosu
- B. Öğretim görevlisi Rıdvan Coşkun' un değerlendirme tablosu
- C. Öğretim üyesi Müfit Ercan' ın değerlendirme tablosu

Değerlendiren öğretim üyesi: Bülent Çoşkunİmza: [İmza]

Ölçütler	Resim 1	Resim 2	Resim 3	Resim 4	Resim 5	Resim 6
ÇİZGİ KULLANIMI	orta	çok iyi	çok iyi	iyi	çok iyi	orta
DOKU KULLANIMI	orta	çok iyi	çok iyi	orta	çok iyi	çok iyi
LEKE KULLANIMI	orta	çok iyi	çok iyi	orta	çok iyi	çok iyi
RENK KULLANIMI	iyi	çok iyi	çok iyi	iyi	çok iyi	orta
ORAN-ORANTI KULLANIMI	iyi	çok iyi	çok iyi	çok iyi	çok iyi	iyi
Toplam						

Değerlendiren öğretim üyesi: M.ŞİT ERCAN
İmza: [Signature]

Ölçütler	Resim 1	Resim 2	Resim 3	Resim 4	Resim 5	Resim 6
ÇİZGİ KULLANIMI	Orta	Çokiyi	İyi	Orta	Çokiyi	Orta
DOKU KULLANIMI	Orta	Çokiyi	İyi	Basarırsız	İyi	İyi
LEKE KULLANIMI	Orta	İyi	İyi	Orta	Çokiyi	İyi
RENK KULLANIMI	Orta	Çokiyi	Çokiyi	Orta	Çokiyi	Orta
ORAN-ORANTI KULLANIMI	Orta	Çokiyi	Çokiyi	İyi	Çokiyi	Orta
Toplam						

KAYNAKÇA

ATAMAN Ayşegül, Eğitim Sürecinde Yaratıcılık, Yaratıcılık ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, 1995.

AKCAN Abdülkadir, Sızıntı Dergisi, Mayıs 2000.

BOZKUŞ İbrahim, "Çağdaş Sanat Eğitiminde 2000'e Doğru", Türkiye'de Plastik Sanatlar Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Öğrenci Seçimi ve Programların Çağdaşlaştırılması Sempozyumu Bildiri Özetleri, 1993.

CLIFFORD T.Morgan, Psikolojiye Giriş Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara, 1980.

ERBİL Devrim, " Çağdaş Sanat ve Eğitim" Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim, Yayınevi, İst., 1990.

ERBİL Devrim, Çağdaş Sanat ve Eğitim, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990.

ERİNÇ Sıtkı M., Resmin Eleştirisi Üzerine, Sanat Dizisi:2 , Hil Yayın, I. Baskı, İst.,1995.

FERAH Aysel, " İlk Okuma - Yazma Döneminde Görsel Algı ve Zeka ile Okuma - Yazma Arasındaki İlişkilerin Araştırılması" A.Ü. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilim Enst. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 10 - 12 Eylül 1997 , Eskişehir.

FİDAN Nurettin - ERDEN Münire, Eğitim Bilimlerine Giriş, Repa Eğitim Yayınları:1, Ankara, 1997.

GENÇ Adem, "Bir Düşünme Yöntemi Olarak Plastik Sanatlar", D.E.Ü. G.S.F. ,İzmir,1197.

GENÇAYDIN Zafer, Sanat Eğitimi, Anadolu Üniv. Açık Öğr. Fak.yy. Resim -İş Lisans Tamamlama Prog., Temmuz 1993.

GOMBRICH Ernst Hans Joseph Sanat ve Yanılsama, Çev. Ahmet Cemal, Remzi Kitabevi, İst., 19 Görsel Sanatçılar Derneği Bildirisi,Sanatın, Kültürün ve Sanat Eğitiminin Demokratikleştirilmesi, T.S.E. Sempozyum: 292, 1997.

GÜVENÇ Bozkurt, İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi,Evrin Matbaası 6. Basım , İstanbul 1994.

HANÇERLİOĞLU Orhan, Düşünce Tarihi , 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

İLKÖĞRETİM OKULLARI, Resim-İş Eğitimi Ders Öğretim Programı, M.E.B., 1992.

İPŞİROĞLU Mazhar Ş. , İslamda Resim-Yasağı Ve Sonuçları, İstanbul, 1973.

İPŞİROĞLU Nazan, Resimde Müziğin Etkisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994

KANDINSKI Vasili, Sanatta Zihinsellik Üstüne, Çev. Tefik Turan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1993.

KARAYAĞMURLAR Bedri, Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim, D.E.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Sos. Bil. Enst. Buca Eğt. Fak. İzmir,1990.

KIRIŞOĞLU Olcay T., " Gençlerin Sanat Eğitimi" Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları: 2, H.Ü.G.S.F., yy: 7, Ergün Matbaa, Ankara, 1997.

KIRIŞOĞLU Olcay T., Gençlerin Sanat Eğitimi Demircioğlu Matbaası, Ankara, 1991.

KIRIŞOĞLU Olcay T., Sanatta Eğitim - Görmek - Anlamak - Yaratmak, Demircioğlu Matbaası, Ankara, 1991.

KIRIŞOĞLU Olcay T., Sanatta Eğitim, Demiroğlu Matbaası, Ankara, 1991,
KIRIŞOĞLU Olcay T Gençlerin Sanat Eğitimi, H.Ü.G.S.F. Sanat yaz.2, H.Ü.G.S.F. yy : 7, Ankara.

MAY Rollo, Yaratma Cesareti, Çev. Alper Oysal Metis yy. ,I. Basım 1997.

NESİN Aziz, "Sanat eğitiminin Yığinsal olması Sorunu", 2.İstanbul Sanat Bayramı, Türkiye'de Sanat Eğitimi Sempozyumu, 1979.

ORTAOKUL PROGRAMI, M.E.B. Devlet Kitapları, İstanbul, 1970.

PHILIP Meeson, "Sanatta Yaratıcılık" The Imagination In Art And Art Education.Brighton Coll Of Education, England, 1975 Oct.

RAWLINSON J.Geofrey. Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası. Rota Yayınları, Bireysel Yatırım Dizisi, Reprosel Matbaa. İstanbul, 1995.

READ Herbert,Sanat ve Toplum, çev.: Selçuk Mülayim, Umran yy:5, Batı Düşüncesi Sanatı Dizisi:1, Ankara, 1981.

Sağlam Ş. Resim-İş Eğitimi, Esin Yayınları. İstanbul 1993.

SAN İnci, Sanat Eğitimi Kurumları , Eğitim Dizisi I, Tan Yayınları: 25, I. Baskı, Aralık, Ankara 1983.

SAN İnci, Sanatla Eğitim Üzerine Yeni Düşünceler , A.Ü. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilim Enst. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 10 - 12 Eylül 1997 , Eskişehir.

SAN İnci, Sanatsal Yaratma Çocukta Yaratıcılık,T. İş Bankası Kültür Yayınları , Ankara 1977.

SAN İnci, Yaratıcı Drama- Eğitsel Boyutları İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri D.E.Ü. Buca Eğt. Fak. yy. Kasım, 1991.

SAN İnci, Yaratıcılık Açısından Sanat Eğitimi, Sanat Üzerine H.Ü. G.S.F. Yayınları:3, Ankara,1985.

SUNGUR Nuray, Yaratıcı Düşünce, Evrim Yayınevi, 2.Baskı, İstanbul, 1997.

TANİLLİ Server, Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?, Cem yy., 8. Basım, İstanbul, 1996.

TANSUĞ Sezer, Çağdaş Türk Resim Sanatı, Remzi Kitabevi,1.Basım, İstanbul, 1986

The Musical Infant, MRN, 1994, I, Spring 1994.

YAVUZ (Yavuzer) Halide S., Yaratıcılık, Boğaziçi Ün. İktisadi ve İdari Bilim. Fak. Boğaziçi Ün. Matbaası, İst. 1989.

Türkdoğan, G. Sanat Eğitimi Yöntemleri. Gül Yayınevi. Ankara 1984.

YAVUZER Haluk, Resimleriyle Çocuk, Remzi Kitabevi, III. Baskı, İst., 1993.

ZISS Avner, Elements d'esthétique marxiste, 1977.